

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน
จังหวัดเพชรบุรี

Approach for Ecotourism Development in Mangrove Area at Bang Ta Boon Estuary,
Phetchaburi Province

นามผู้วิจัย เรือโทวิษณุ โสธนะ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์อภิวันท์ กำลั้งเอก, ศศ.ม.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.รชนี เอมพันธ์, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญจนา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน
บริเวณปากแม่น้ำบางตะนูน จังหวัดเพชรบุรี

Approach for Development of Ecotourism Activities in Mangrove Area
at Bang Ta Boon Estuary, Phetchaburi Province

โดย

เรือโทวิชญ์ โศธรนะ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

พ.ศ. 2552

วิษณุ โศชนะ, เรือโท 2552: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน
บริเวณปากแม่น้ำบางตะนูน จังหวัดเพชรบุรี ปรินญาวิทยาสาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการทรัพยากร) สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์อภิวันท์ กำลิ่งเอก, ศศ.ม. 114 หน้า

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน
บริเวณปากแม่น้ำบางตะนูน ครอบคลุมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ในตำบลบางตะนูน รวบรวมข้อมูลจากการ
สำรวจพื้นที่และความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว จำนวน
ทั้งสิ้น 139 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก และสถิติพรรณนาอย่างง่าย เช่น ความถี่
ค่าเฉลี่ย และร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า ทรัพยากรป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำบางตะนูน มีศักยภาพในการรองรับ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผสมผสานกับการ
ท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสม คือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน การปลูกป่าชาย
เลน การรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ชมฟาร์มเลี้ยงหอย ชมการเผาถ่านแบบโบราณ และการพายเรือ
ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มวัยหนุ่มสาวให้ความสนใจกิจกรรมเกือบ
ทุกประเภทมากกว่ากลุ่มวัยกลางคน ยกเว้นกิจกรรมการรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ที่กลุ่มวัย
กลางคนให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มวัยหนุ่มสาว ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อ
เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาชีพทั่วไป

ด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
(ร้อยละ97.06) เพราะจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น และควรสนับสนุนการอบรมความรู้
ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับประชาชนในชุมชน (ร้อยละ76.47) การพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
(ร้อยละ85.29) และจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นแกนนำ (ร้อยละ82.35) ซึ่งเป็น
รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง สำหรับความกังวลต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
มากที่สุดคือมีขยะและมลภาวะเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ79.41)

Wisanu Sothana, Lieutenant Junior Grade 2009: Approach for Ecotourism Development in Mangrove Area at Bang Ta Boon Estuary, Phetchaburi Province. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Associate Professor Apiwan Kamlang-ek, M.A. 114 pages.

The objectives of this study were to assess the potential of mangrove resources in ecotourism and define the opinions for ecotourism development in mangrove area at Bang Ta Boon estuary. It covered 3 villages of Bang Ta Boon sub - district. Data collection was done by surveying the study area and interviewing a total of 139 samples including the leaders of local people, representatives of local government organizations and tourists. Data analysis was by using the weighting score method and simple descriptive statistics as frequencies, mean and percentage.

The assess results found that the potential of mangrove resources (at Bang Ta Boon) in ecotourism are at a medium level. The high level of potential indicating factors was area safety and good climate. The another potential indicating factors remained at medium level.

The suitable ecotourism activities in the study area was boat sight-seeing around mangrove area, planting of mangrove trees, local seafood lunch, visit arkshell and sea mussel farming, visit production of mangrove charcoal and cannuing and sight-seeing around mangrove area. Moreover, it is found that the samples require to develop ecotourism (97.06%) because it will make the local people earn more income. The concerned organizations should support the training of ecotourism management (76.47 %) and develop a tourist information center early (85.29 %). Then they require to establish a local people's organization for ecotourism administration that a positive community - base for ecotourism (82.35%). However, they were worried about increases of rubbish and pollution (79.41%).

Student's signature

Thesis Advisor's signature

/ /

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อภิวัฒน์ คำลั้งเอก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรรรชนี เอ็มพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนรองศาสตราจารย์ ดร.โสมสกว เพชรานนท์ ประธานการสอบ และรองศาสตราจารย์ สยาม อรุณศรีมรกต ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำ ในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆเพิ่มเติม เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ระหว่างการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ สาขาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา และเจ้าหน้าที่ศูนย์ บัณฑิตศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทุกท่านที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อเป็นอย่าง ดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาลบางตะบูน หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่า ชายเลนที่ 6 (เพชรบุรี) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี ผู้ใหญ่บ้าน ประชานและกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลบางตะบูน ที่ให้ความช่วยเหลือ ทางด้านข้อมูลและการประสานงานในพื้นที่ศึกษา รวมทั้งเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความ ร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ตลอดจนผู้ที่มีได้ออกนามทุกคนที่กรุณา ให้ความช่วยเหลือจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัว และเพื่อนๆร่วมรุ่นทุกคนที่คอยสนับสนุน และเป็นกำลังใจตลอดมา หากประโยชน์อันใดที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชา พระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนข้อผิดพลาดประการใดที่เกิดขึ้นผู้วิจัย ขอน้อมรับไว้ทุกประการ

วิษณุ โสธนะ

เมษายน 2552

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	5
ลักษณะและความสำคัญของป่าชายเลน	5
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	16
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	25
กรอบแนวคิดในการวิจัย	33
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
บทที่ 4 ผลการวิจัย	40
ศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน	49
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน	71
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	76
สรุปผลการวิจัย	76
ข้อเสนอแนะ	84
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	86
ภาคผนวก	89
ภาคผนวก ก แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลน ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	90
ภาคผนวก ข แบบสอบถามผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่น	97
ภาคผนวก ค แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	104
ภาคผนวก ง รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	109
ภาคผนวก จ รายนามผู้นำชุมชน	111
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	114

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ค่าความสำคัญของปัจจัยชีวิตแต่ละปัจจัย (weighted score หรือค่า W)	42
4.2	การประเมินศักยภาพของแต่ละปัจจัยชีวิต โดยกลุ่มตัวอย่าง	47
4.3	การจำแนกเพศของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	49
4.4	ช่วงอายุของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	50
4.5	สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	50
4.6	ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	51
4.7	ที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	51
4.8	การประกอบอาชีพของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	52
4.9	รายได้ของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	52
4.10	ประสบการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	53
4.11	ผู้ร่วมเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	53
4.12	ยานพาหนะในการเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	54
4.13	จำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.14	การร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	55
4.15	แรงจูงใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง	56
4.16	คะแนนเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน	57
4.17	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มเพศ	58
4.18	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มอายุ	59
4.19	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มอาชีพ	60
4.20	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มผู้พักค้างแรมและไม่พักค้างแรม	61
4.21	คะแนนเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนหลังการร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	62
4.22	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.23	คะแนนเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม ต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน	64
4.24	ความต้องการให้มีการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	65
4.25	ผลประโยชน์ที่ชุมชนต้องการมากที่สุดจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	65
4.26	ผลเสียที่ชุมชนรู้สึกกังวลมากที่สุดจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	66
4.27	การยอมรับจากประชาชนในชุมชนหากมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	66
4.28	การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	67
4.29	การพัฒนา/ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก	67
4.30	การจัดตั้งองค์การบริหารจัดการ	68
4.31	การจัดการเพื่อลดผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยว	68
4.32	การจัดการด้านการสื่อความหมาย	69
4.33	การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม	70
4.34	การให้บริการที่พักแรม	70

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	แผนที่บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน (เขตเทศบาลฯ) อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี	2
2.2	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	12
2.3	แผนที่แสดงที่ตั้งตำบลบางตะบูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี	27
2.4	แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่ที่ 1, 2 และ 3 ตำบลบางตะบูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี	32
2.5	กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรี	33

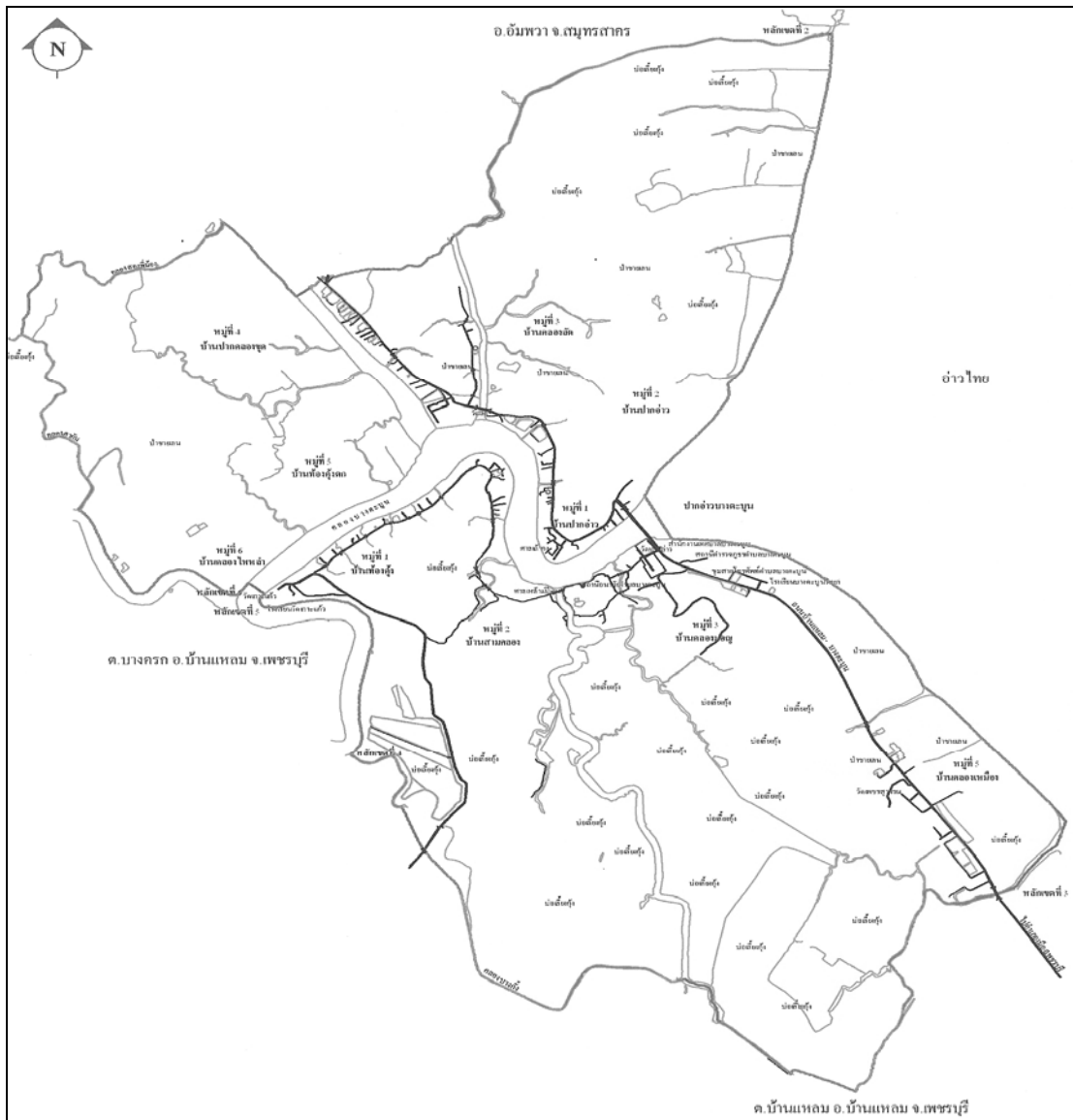
บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญรุดหน้ามาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียน มีมูลค่านับหลายแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในด้านตรงกันข้าม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรม ไม่สามารถควบคุมให้เป็นไปตามหลักวิชาการ ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวทาง เพื่อสร้างความสอดคล้องทั้งในแง่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความต้องการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ไปด้วยกันได้ ด้วยเหตุนี้รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) จึงถูกผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุลตามหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พื้นที่บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นราบลุ่มชายฝั่งทะเล สภาพชายฝั่งเป็นหาดโคลนเลนเกือบทั้งหมด มีไหล่ทวีปกว้างและยาว จัดเป็นเขตทะเลตื้นๆ ของอ่าวไทย ตอนในฝั่งตะวันตก มีแม่น้ำบางตะบูนซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำเพชรบุรี ไหลผ่านลงสู่อ่าวไทยที่ตำบลบางตะบูนและบางตะบูนออก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีป่าชายเลนขึ้นปกคลุมพื้นที่อยู่ทั่วไป โดยเฉพาะตามแนวชายฝั่งทะเลรอบๆ ปากอ่าว รวมทั้งบริเวณริมฝั่งแม่น้ำและคลองธรรมชาติที่มีน้ำทะเลท่วมถึง ซึ่งบริเวณปากแม่น้ำจะเป็นระบบนิเวศน้ำกร่อยที่มีความอุดมสมบูรณ์มากตามธรรมชาติ เป็นแหล่งประมงที่สำคัญ ประชากรโดยทั่วไปจึงมีอาชีพประมงพื้นบ้านและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยเฉพาะการเลี้ยงหอยแครงและหอยแมลงภู่ นอกจากนี้ยังมีการปลูกป่าโกงกางเพื่อการเผาถ่าน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ยังดำเนินอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในปัจจุบันจะมีพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติเหลืออยู่ไม่มากเช่นในอดีต แต่ก็ได้รับการอนุรักษ์เป็นอย่างดีจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนถือได้ว่าเป็นป่าชายเลนธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ผืนหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 1.1 แผนที่บริเวณปากแม่น้ำบางตะนูน (เขตเทศบาลฯ) อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี
ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะนูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี (ม.ป.ป.)

จากโครงการปรับปรุงถนนเส้นทาง บ้านคลองโคน – บางตะนูน – สะอ้า ของกรมทางหลวงชนบท เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชายทะเล ซึ่งเริ่มก่อสร้างได้ในปี พ.ศ. 2550 และจะใช้ระยะเวลา 2 - 3 ปี จึงจะแล้วเสร็จ (ประชาชาติธุรกิจ, 2548) ทำให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการในท้องถิ่นบริเวณปากแม่น้ำบางตะนูน มีความเห็นว่าควรส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวในชุมชนของตน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน ตลอดจนให้เป็นที่ยู๊จักของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า

บริเวณดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ที่มีป่าชายเลน รวมทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเป็นฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน่าจะเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม ซึ่งนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวแล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดแก่ชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยวด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะทำการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการศึกษาความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานราชการ ท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณปากแม่น้ำบางตะบูนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จ. เพชรบุรี
2. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จ. เพชรบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จ. เพชรบุรี
2. เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนและหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตสำหรับการวิจัยเฉพาะพื้นที่บริเวณฝั่งซ้ายของปากแม่น้ำบางตะบูน ซึ่งอยู่ในท้องที่ของหมู่ที่ 1 (บ้านปากอ่าว) หมู่ที่ 2 (บ้านคู้ใหญ่) และหมู่ที่ 3 (บ้านคลองลัด) ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จ. เพชรบุรี

นิยามศัพท์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ในการศึกษาเพื่อความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง พื้นที่แหล่งธรรมชาติซึ่งมีระบบนิเวศที่ประกอบไปด้วยกลุ่มของพันธุ์พืชที่มีใบเขียวตลอดปีและพันธุ์สัตว์หลากหลายชนิด ซึ่งดำรงชีวิตร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย และมีน้ำทะเลท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ สามารถเอื้อประโยชน์ให้กับมนุษย์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ลักษณะสำคัญของแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ รวมถึงองค์ประกอบด้านความพร้อมของพื้นที่ซึ่งบ่งชี้ถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ลักษณะและความสำคัญของป่าชายเลน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ลักษณะและความสำคัญของป่าชายเลน

ป่าชายเลน หรือ mangrove forest มาจาก คำว่า Mangue ในภาษาโปรตุเกส แปลว่า สังกมพืชที่ขึ้นอยู่ตามชายฝั่งทะเลของดินเลน พบกระจายอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ หรืออ่าว ในบริเวณเขตร้อน ที่มีระดับน้ำทะเลท่วมถึงในช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูงสุด ประกอบด้วยพันธุ์ไม้หลายชนิด หลายตระกูล และเป็นพวกที่มีใบเขียวตลอดปี มีลักษณะทางสรีระวิทยาและความต้องการสิ่งแวดล้อมที่คล้ายกัน ประกอบด้วยพันธุ์ไม้สกุล โกงกางเป็นไม้สำคัญ และไม่ตระกูลอื่นปะปนอยู่บ้าง (สการ ทีจันติก, 2549)

ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน (2549) รายงานว่าป่าชายเลนเป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่บริเวณริมชายฝั่งทะเลที่มีกระแสน้ำขึ้นลงอยู่เสมอและน้ำมีความเค็มสูง ในบางพื้นที่ยังมีลมพัดแรงและแสงแดดจัด พันธุ์ไม้ที่ขึ้นในป่าประเภทนี้จึงเป็นไม้ที่เจริญเติบโตภายใต้สภาวะแวดล้อมที่แตกต่างไปจากสังคมพืชชนิดอื่น ดังนั้นพันธุ์ไม้จำเป็นต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงลักษณะบางประการของระบบ ราก ลำต้น ใบ ดอก และผล ทั้งลักษณะภายในและภายนอกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การปรับตัวที่เห็นได้ชัดคือ การมีรากค้ำจุนและรากหายใจ เนื่องจากดินในป่าชายเลนเป็นดินเลนอ่อน และได้ผิวดินลงไปมีอากาศไม่เพียงพอ ส่วนใบของมีลักษณะพิเศษคือมีต่อมขับ

เกลือ โบอวนน้ำ แผ่นใบเป็นมัน และมีปากใบที่ผิวใบด้านล่าง มีผลงอกขณะที่ยังอยู่บนต้น ซึ่งผลเหล่านี้หลังจากที่หล่นลงสู่พื้นดินแล้วจะสามารถเจริญเติบโตทางความสูงได้อย่างรวดเร็ว

พันธุ์ไม้ที่เจริญเติบโตได้ในพื้นที่ป่าชายเลน มีความหลากหลายและมีชนิดของพันธุ์ไม้ที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมในแต่ละแห่ง พันธุ์ไม้ที่สำคัญบางชนิดที่ขึ้นอยู่ในป่าชายเลน เช่น สกุลโกงกาง ได้แก่ โกงกางใบเล็ก และ โกงกางใบใหญ่ สกุลไม้ประสัก ได้แก่ พังกาหัวสุม ประสัก ถั่วดำ ถั่วขาว และรุ่ม สกุลไม้โปรง ได้แก่ โปรงแดง และโปรงขาว สกุลไม้แสม ได้แก่ แสมทะเล แสมขาว แสมดำ และตำมะง่า สกุลไม้ลำพู ลำแพน ได้แก่ ลำพู ทะเล ลำแพน และลำแพนหิน หรือลำแพนทะเล สกุลไม้ตะบูน ได้แก่ ตะบูนขาว ตะบูนดำ และตะบัน สกุลไม้ฝาด ได้แก่ ฝาดแดง และฝาดขาว สกุลเหงือกปลาหมอ ได้แก่ เหงือกปลาหมอดอกสีฟ้าหรือนางเกรง เหงือกปลาหมอดอกสีขาว และเหงือกปลาหมอดอกสีม่วง สกุลไม้ตีนเป็ด ได้แก่ ตีนเป็ดทะเล และตีนเป็ดน้ำ นอกจากนี้ยังมีพันธุ์ไม้อื่นๆ เช่น หงอนไก่ทะเล ตาตุ่มทะเล เล็บนางแคทะเล มังคะ เทียนทะเล จาก ประททะเล ปอทะเล โพธิ์ทะเล เป้ง นอกจากนี้ยังพบกล้วยไม้ในป่าชายเลนสกุลรองเท้านารี ได้แก่ รองเท้านารีสีขาว รองเท้านารีเหลืองตรง รองเท้านารีจังหวัด กระบี่ รองเท้านารีม่วงสงขลา และรองเท้านารีช่องอ่างทอง เป็นต้น (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, ม.ป.ป.)

นอกจากพันธุ์ไม้แล้ว ยังมีสัตว์ที่พบในป่าชายเลนอีกมากมายหลายชนิด ได้แก่ ปลาชนิดต่างๆ เช่น ปลากะบอก ปลากะพง ปลานวลจันทร์ ปลากะรัง ปลาตีน เป็นต้น นอกจากนี้มีกุ้งประมาณ 15 ชนิด ได้แก่ กุ้งแชบ๊วย กุ้งกุลาดำ กุ้งกระเปาะหรือกุ้งกระต้อม ปูที่พบมีประมาณ 7 สกุล 54 ชนิด ที่สำคัญได้แก่ ปูแสม ปูก้ามดาบ ปูทะเลหรือปูดำ หอยที่พบในป่าชายเลนมีหอยฝาเดียวไม่น้อยกว่า 17 ชนิด เช่น หอยดำ หอยจิ้งก หอยจึกหา หอยจับแฉง เป็นต้น ส่วนหอยสองฝาอีกหลายชนิด เช่น หอยนางรม หอยเยาะ หอยแมลงภู่ เป็นต้น สัตว์ปีกที่พบในป่าชายเลนมีทั้งนกอพยพและนกประจำถิ่นมากกว่า 100 ชนิด เช่น นกยางควาย นกยางกรอก นกหัวโต เขี้ยว เป็นต้น สัตว์เลื้อยคลานด้วยนมมีไม่น้อยกว่า 39 ชนิด ที่พบทั่วไปได้แก่ ค้างคาว ลิงกัง นาก แมวป่า สัตว์เลื้อยคลานอีกอย่างน้อย 25 ชนิด รวมทั้งงูชนิดต่างๆ กิ้งก่า เต่า จระเข้ เป็นต้น นอกจากนี้มีแมลงชนิดต่างๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 38 ชนิด เช่น ผีเสื้อชนิดต่างๆ หนอนผีเสื้อ หนอนกอ แมลงปีกแข็ง ยุง รัน และเพี้ย เป็นต้น สำหรับบริเวณรอยต่อระหว่างป่าชายเลนและป่าบกในบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย จะมีสัตว์กลุ่มกุ้ง-ปูชนิดหนึ่งที่เรียกว่า แม่หอบ (*Thalassina anomala*) ซึ่งขุดรูและสร้างมูลดินสูงที่ปากรูขนาดต่างๆ กัน รูของสัตว์ชนิดนี้จะอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลท่วมไม่ถึง อินทรียัดตุ

ในดินซึ่งเป็นอาหารของสัตว์ชนิดนี้จะถูกย่อยสลายกลายเป็นธาตุอาหารพืชและสัตว์ นับได้ว่าแม่หอบมีความสำคัญต่อระบบนิเวศของป่าบริเวณที่เป็นรอยต่อ หรือที่เรียกว่า Ecotone เป็นอย่างมาก (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, ม.ป.ป.)

ป่าชายเลนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของระบบนิเวศชายฝั่งทะเล นับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามหาศาลต่อมนุษย์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่ง ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน (2549) ได้ให้ความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลน โดยสรุปได้ดังนี้

1. เป็นแหล่งพลังงาน แหล่งพลังงานที่สำคัญในป่าชายเลนได้มาจากการนำไม้มาเผาทำถ่าน นิยมใช้ไม้โกงกางเพราะติดไฟทนทาน ไม่มีควัน ไม่ปะทุแตกง่าย ได้ก๊อสนสวยงาม ขายได้ราคาดี สนิท อักษรแก้ว (2541) กล่าวว่าไม้โกงกางมีปริมาณคาร์บอนร้อยละ 45 ของเนื้อไม้ให้ความร้อนสูงถึง 7,300 แคลอรีต่อกรัม และการเผาไม้ทำถ่านยังก่อให้เกิดผลผลิตพลอยได้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจซึ่งใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ ได้แก่ กรดน้ำส้ม เมทิลแอลกอฮอล์ และน้ำมันดิน เป็นต้น

2. เป็นแหล่งวัตถุดิบไม้ใช้สอยและก่อสร้างในครัวเรือน เช่น ไม้เสาเข็ม ไม้ค้ำยัน ไม้ก่อสร้างแปลลา อุปกรณ์ประมง และเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น สкар ทีจันทิก (2549) กล่าวว่าไม้ที่นำมาทำเป็นเสาเข็มและไม้ค้ำยันทางการเกษตรที่นิยมกันมาก ได้แก่ ไม้ตาตุ่ม และไม้โกงกาง เนื่องจากลำต้นมีลักษณะตรง ส่วน สนิท อักษรแก้ว (2541) กล่าวว่า ไม้จากป่าชายเลนที่ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ได้ เช่น ไม้แสมและตะบูน ส่วนไม้อื่นๆ สามารถนำมาทำเครื่องมือประมง เช่น ลอบปู หลักสำหรับเลี้ยงหอยแมลงภู่ เป็นต้น

3. เป็นแหล่งของสารแทนนิน เปลือกของไม้ป่าชายเลนหลายชนิด เช่น โกงกาง ประสักแดงหรือพังกาหัวสุ่ม โปรง สามารถนำมาสกัดสารแทนนินใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมได้หลายอย่าง เช่น ทำหมึก ทำกาวสำหรับติดไม้ ย้อมอวนและใช้ในการฟอกหนัง เป็นต้น

4. เป็นแหล่งพืชอาหาร พืชในป่าชายเลนหลายชนิดเป็นผักพื้นบ้าน สามารถนำมาใช้รับประทานได้ เช่น ใบชะคราม ยอดเป็ญ ยอดผักเบี้ยทะเล เป็นต้น ผลของต้นจากนำมารับประทานเป็นของหวาน และน้ำจากยอดคิมรสุหวานใช้ทำน้ำตาล ส่วนใบนำมาใช้ปรุงหลังคาและมวนบุหรี่ได้นอกจากนี้ผลของแสมจะใช้ทำขนมแสมซึ่งหากินได้ที่บ้านบางตะบูนแห่งเดียว

5. เป็นแหล่งพืชสมุนไพร พืชในป่าชายเลนหลายชนิดสามารถนำมาใช้เป็นสมุนไพรได้ เช่น เหงือกปลาหมอ มะนาวผี ใช้รักษาโรคผิวหนัง ผลของตะบูนขาวใช้รักษาโรคบิดและท้องร่วง รากตาตุ่มทะเลใช้แก้ไอเสบ แก้ไข้ แก้คัน เป็นต้น นอกจากนี้ สนิท อักษรแก้ว (2541) ยังกล่าวว่า เปลือกของโปรงแดงมีรสฝาดใช้ต้มกับน้ำทำความสะอาดแผลได้ ส่วนเปลือกโปรงขาวใช้ต้มกับน้ำดื่มแก้ท้องร่วง แก้อาเจียน แก้บิด เปลือกที่ดำให้ละเอียดยังใช้พอกแผลห้ามเลือดได้อีกด้วย

6. เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำ เศษซากพืชหรือเศษไม้ ใบไม้และชิ้นส่วนต่างๆ ของไม้ป่าชายเลนที่ร่วงหล่นลงมา จะถูกย่อยสลายเป็นอินทรีย์วัตถุ กระบวนการย่อยสลายของอินทรีย์วัตถุเหล่านี้จะทำให้เกิดสารอินทรีย์ที่ละลายน้ำ เช่น กรดอะมิโนซึ่งสาหร่ายและจุลินทรีย์ต่างๆ จะสามารถใช้เป็นอาหารได้ ส่วนสาหร่ายและจุลินทรีย์เหล่านี้ก็จะเป็แหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำวัยอ่อนที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลน เกิดวงจรอาหารที่ซับซ้อนและใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ สคาร์ จันทีก (2549) กล่าวว่าปริมาณเฉลี่ยของซากพืชในป่าชายเลนมีค่าประมาณ 1.1-1.5 ตันน้ำหนักแห้งต่อไร่ต่อปี

7. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัยและอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนนานาชนิด สัตว์น้ำที่คุณค่าทางเศรษฐกิจหลายชนิดได้ใช้ป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัย และอนุบาลตัวอ่อนในบางช่วงของวงจรชีวิตของมัน เช่น ปลากระพงขาว ปลานวลจันทร์ทะเล ปลากระบอก ปลาเก๋า กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย หอยนางรม หอยแมลงภู่ หอยแครง หอยกะพง และปูม้า แต่สัตว์น้ำบางชนิดอาจใช้ป่าชายเลนเป็นทั้งแหล่งเกิดและที่อยู่อาศัยจนเติบโตสืบพันธุ์ตลอดชีวิต เช่น ปูทะเล ปูแสม เป็นต้น จะเห็นได้ว่าป่าชายเลนเป็นแหล่งของอาหาร โปรตีนจากสัตว์น้ำที่สำคัญของมนุษย์เช่นเดียวกัน จึงเป็นพื้นที่ที่สำคัญต่อการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอีกด้วย

8. ช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่งและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะแหล่งหญ้าทะเลและปะการัง ป่าชายเลนมีบทบาทในการรักษาสมดุลของธาตุอาหารและคุณภาพของน้ำทะเลชายฝั่ง ซึ่งจะส่งผลถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรประมงต่อไป สนิท อักษรแก้ว(2541) กล่าวว่าป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่มีลักษณะเฉพาะทำหน้าที่เชื่อมโยงระบบนิเวศในทะเลและระบบนิเวศบนบก เป็นแหล่งที่มีสัตว์น้ำและสัตว์บกโดยเฉพาะนกชนิดต่างๆ อาศัยอยู่มากมาย ปริมาณอินทรีย์วัตถุที่ผลิตโดยพืชในป่าชายเลนจะเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งภายในป่าชายเลนเอง และระบบนิเวศอื่นๆที่เกี่ยวข้องกัน

9. ช่วยป้องกันการพังทลายของดินชายฝั่งทะเล รากของต้นไม้ในป่าชายเลนนอกจากจะช่วยป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งแล้ว ยังช่วยบรรเทาความเร็วของกระแสน้ำลงทำให้ตะกอนที่แขวนลอยมากับน้ำเกิดการตกตะกอนทับถมกันจนเมื่อระยะเวลาผ่านไปก็จะขยายออกไปในทะเล เกิดเป็นแผ่นดินงอกใหม่ที่มีลักษณะเป็นหาดเลนที่มีความเหมาะสมต่อการเกิดของพันธุ์ไม้ในป่าชายเลนต่อไป

10. เป็นพื้นที่สำหรับดูดซับสิ่งปฏิกูลต่างๆ รากของต้นไม้ในป่าชายเลนที่งอกออกมาเหนือพื้นดินจะทำหน้าที่คล้ายตะแกรงธรรมชาติคอยดักกรองสิ่งปฏิกูลและสารมลพิษต่างๆ จากบนบกไม่ให้ไหลลงสู่ทะเล โลหะหนักหลายชนิดเมื่อถูกพัดพามาตามกระแสน้ำ ก็จะตกตะกอนร่วมกับตะกอนดินในบริเวณป่าชายเลน นอกจากนั้นขยะและคราบน้ำมันต่างๆ ก็จะถูกดักกรองไว้ในป่าชายเลนเช่นเดียวกัน

11. ช่วยป้องกันหรือลดความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ ป่าชายเลนทำหน้าที่เหมือนปราการธรรมชาติช่วยบรรเทาความรุนแรงของพายุ และคลื่นลม หรือแม้แต่คลื่นยักษ์ สึนามิ ให้ลดน้อยลงเมื่อเทียบกับบริเวณที่ไม่มีป่าชายเลน

12. เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและพักผ่อนหย่อนใจ ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่มีลักษณะพิเศษหลายอย่างที่อุดมไปด้วยพืชพรรณไม้นานาชนิด ที่มี ใบ ดอก และผลสวยงามแปลกตา อีกทั้งเป็นแหล่งที่มีสัตว์น้ำและสัตว์บก โดยเฉพาะนกชนิดต่างๆ อาศัยอยู่มากมาย ทำให้ป่าชายเลนเป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาหาความรู้ทางธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง รวมทั้งการพักผ่อนหย่อนใจ

13. ช่วยลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ ไม้ในป่าชายเลนมีอัตราการสังเคราะห์แสงสูง จึงช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนและลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ ทำให้อากาศสดชื่น

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความเป็นมาและความหมาย

ภายใต้ความต้องการในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และการสร้างเสริมระบบประชาธิปไตยที่มาจากรากหญ้า ประกอบกับกระแสของโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะจากการประชุม “Earth Summit” ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2535 มีส่วนผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในการจัดตั้งระบบและกระบวนการเพื่อการประสานการพัฒนาอย่างยั่งยืนตั้งแต่ในระดับการตัดสินใจ และการระบุแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็น (รวมทั้งใน Agenda 21 ส่วนที่เกี่ยวกับ Travel and Tourism Industry) ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงและต่อระบบการจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งต่อรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้น ทางเลือกในการท่องเที่ยวใหม่ (New Tourism หรือ Alternative Tourism) เป็นความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการดังกล่าว เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม หรือแบบทั่วไป (Conventional Tourism) ซึ่งมีการนำเสนอในหลายรูปแบบ (Form) รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งการจัดการระบบการจัดการที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ Ecotourism (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

ในปี พ.ศ. 2538 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง ecotourism ระยะเวลาแรกคณะทำงานมีมติให้ใช้คำจำกัดความ ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้กับชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่ารูปแบบการท่องเที่ยว ecotourism นับเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวในการรับรู้ของชาวไทย คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

ต่อมา ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมาย ในที่สุดได้ความหมายของคำว่า ecotourism คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมี

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อ มุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

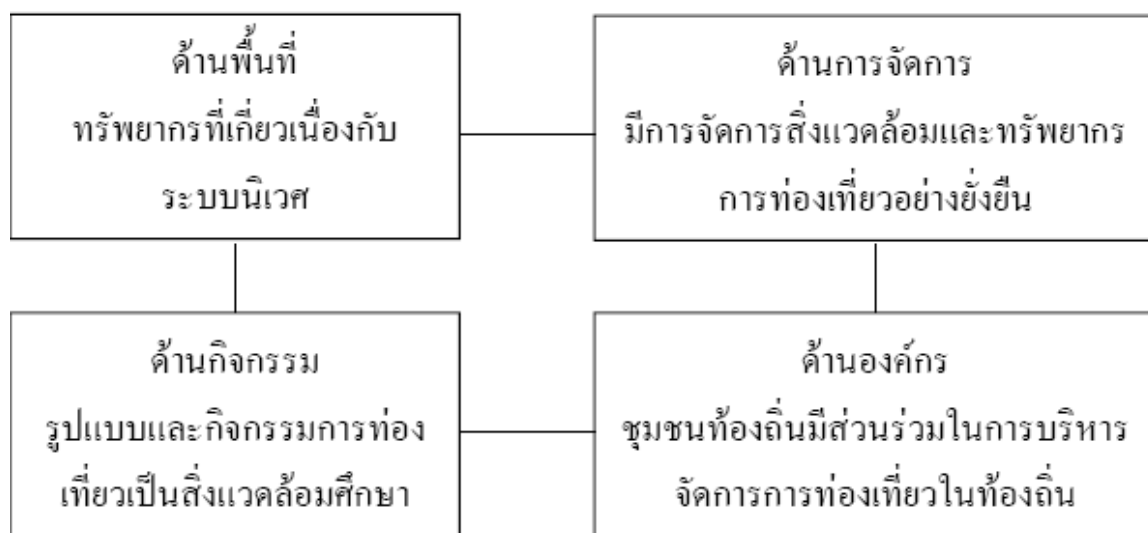
Ecotourism Society (1990) ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “เป็นการท่องเที่ยวไปตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้วยความรับผิดชอบ ที่ยึดหลักการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น”

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based tourism)
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation based tourism)

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ เพลิดเพลิน และมีความสุขจากการท่องเที่ยวหรือนันทนาการนอกเวลาตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวมากเพราะกิจกรรมต่างๆ นั้น จะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไป

กับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ต้อง เป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2545) ได้ให้หลักเกณฑ์สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีโอกาสได้ใกล้ชิดและได้รับประสบการณ์ตรงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น
2. มีโอกาสได้เข้าใจ ได้เรียนรู้และเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว
3. มีโอกาสที่จะสร้างงานและรายได้ให้แก่คนท้องถิ่น
4. ส่งผลทางด้านการอนุรักษ์ซึ่งอาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น

นอกจากนี้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2545) ยังได้กล่าวถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าสามารถกำหนดได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กิจกรรมท่องเที่ยวที่ออกแบบสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภท active หรือ hard core ecotourist และ passive หรือ casual ecotourist ซึ่งบางครั้งอาจเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทเดียวกัน แต่จะออกแบบให้มีรายละเอียดที่แตกต่างกันเพื่อตอบสนองต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แต่ละกลุ่มคาดว่าจะได้รับ เช่น ประสบการณ์ท่องเที่ยวแบบตื่นตื่นผจญภัย หรือแบบพักผ่อนกับธรรมชาติ หรือ ประสบการณ์ด้านการร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ประเภทต่างๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้จำแนกกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์ / ดูนก เทียวถ้ำ / น้ำตก พายเรือแคนู / เรือใบ ดำน้ำดูปะการัง ตั้งแคมป์ ล่องแพ ขี่ม้า / นั่งช้าง เป็นต้น
2. กิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่ ถ่ายรูป วาดรูป บันทึกภาพ / เสียง ศึกษาท้องฟ้า / ดาราศาสตร์ จักรยานท่องเที่ยว / เสือภูเขา ปีน / ไต่เขา ตกปลา เป็นต้น
3. กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัว ของแหล่งประวัติศาสตร์ ศึกษาเรียนรู้ ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี และ

ประวัติศาสตร์ ศึกษาชื่นชม งานศิลปกรรม และวัฒนธรรม ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

4. กิจกรรมเสริม ได้แก่ ล่องเรือชมธรรมชาติ ชมทิวทัศน์ พักผ่อนปิกนิก เล่นน้ำ อาบน้ำ อาบแดด นมัสการ กราบไหว้ตามความเชื่อ หรือแสวงบุญ ชม / ร่วมเล่นกีฬา ประชุม / สัมมนา บันเทิง เป็นต้น

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ (ม.ป.ป.) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบต่างๆ ไว้ดังนี้

1. การเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ (nature trail) หมายถึง เส้นทางที่กำหนดไว้ หรือ แนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินชมสภาพธรรมชาติของพื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใด เช่น บริเวณป่าไม้ใน อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าชายเลน ป่าพรุ ทั้งนี้เพื่อมิ ให้นักท่องเที่ยวหลงทางหรือเดินสะเปะสะปะไปเหยียบย่ำทำลายพืชพรรณ ไม้ หรือได้รับอันตราย จากอุบัติเหตุ ตามเส้นทางเดินจะมีเครื่องหมายบอกทาง รวมทั้งมีป้ายแนะนำชื่อพรรณไม้ต่างๆ และ สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรทราบในสถานที่นั้น มีการทำเส้นทางให้เดินได้อย่างสะดวกสบายพอสมควร และไม่เกิดอันตราย

2. การส่องสัตว์/ดูนก เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ป่าและนกชนิดต่างๆ ในแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของมัน โดยการมองจากกล้องส่องทางไกล การส่องไฟฉายใน ช่วงเวลากลางคืน และการถ่ายภาพ บริเวณพื้นที่ซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิด และอุทยานนกน้ำ รวมทั้งสถานที่บางแห่งซึ่ง มีนกย้ายถิ่นตามฤดูกาลบินมาเกาะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

3. การสำรวจถ้ำ/น้ำตก เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมกันมาก เนื่องจากมีแหล่ง ท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาให้เดินทางเข้าถึง ได้ ไม่ยากนัก ถ้าเป็นลักษณะภูมิประเทศที่พบมากในบริเวณภูเขาหินปูน หากเกิดตามบริเวณชายฝั่ง ทะเลเรียกว่า ถ้ำทะเล ภายในถ้ำมักมีหินงอกหินย้อยสวยงาม หากเป็นถ้ำขนาดใหญ่อาจมีความยาว หลายร้อยเมตรภายในถ้ำก็ได้ และเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการ เข้าไป สำรวจ หรือดูความงดงามของหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ

4. การปีนเขา/ไต่เขา เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยชิน และเพิ่งจะเริ่มนำเข้ามาเผยแพร่โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเมื่อไม่นานมานี้ การปีนเขา/ไต่เขาต้องอาศัยประสบการณ์เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุ นอกจากนี้ยังต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์ช่วย ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้มีทำกันบ้างตามหน้าผาชันบริเวณชายฝั่งทะเลบางแห่งในภาคใต้ของประเทศ

5. การล่องแก่ง ลำน้ำบางสายที่มีแก่งหินพาดผ่านกลางลำน้ำ ทำให้น้ำไหลเชี่ยว มากเป็นพิเศษ หรืออาจมีโขดหิน โส่ล่พื้นพื้นน้ำ กั้นขวางทางเป็นตอนๆ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยที่เรียกว่า การล่องแก่ง (rapids shooting) โดยนักท่องเที่ยวนั่งในเรือยางขนาดเล็กหรือบนแพไม้ไผ่ ล่องไปตามลำน้ำที่น้ำไหลเชี่ยวกราก และพยายามหลบหลีกโขดหินต่างๆที่กั้นขวางอยู่ในลำน้ำ

6. การนั่งเรือ/แพ ชมภูมิประเทศ เป็นการท่องเที่ยวแบบพักผ่อนสบายๆ ซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยที่มีแม่น้ำลำคลองเป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวได้ชมภูมิประเทศตามสองฝั่งลำน้ำ และสังเกตดูชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในท้องถิ่นนั้นๆ การนั่งเรือชมภูมิประเทศยังครอบคลุมไปถึงการท่องเที่ยวในบริเวณอ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ และในท้องทะเลด้วย

7. การพายเรือแคนู (canoe) หรือเรือคายัก (kayak) เป็นรูปแบบของเรือพายที่นำมาจากต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการท่องเที่ยวตามลำน้ำ เป็นเรือพายขนาดเล็ก นั่งได้ ๑ - ๓ คน ตัวเรือใช้วัสดุที่คงทนแต่น้ำหนักเบา ไม่ล่มได้ง่าย และพายได้คล่องตัว คำว่า แคนู เป็นชื่อเรือพายของชนพื้นเมืองแถบทะเลแคริบเบียนในอเมริกากลาง ส่วน คายัก เป็นชื่อเรือพายของชาวเอสกีโมในทวีปอเมริกาเหนือ การพายเรือแคนูและเรือคายักเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนี้ มีทั้งการล่องแก่งในลำน้ำ และการพายเรือชมทัศนียภาพตามชายฝั่งทะเล

8. การขี่ม้า/นั่งช้าง การขี่ม้าหรือนั่งช้างเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สร้างความสนุกสนานตื่นเต้นให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าไป ชมสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยเฉพาะ การนั่งช้าง ซึ่งเหมาะสำหรับการเข้าไปในบริเวณป่า อันเป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของ สัตว์ชนิดนี้

9. การซื้อรถจักรยานชมภูมิประเทศ การซื้อรถจักรยานชมภูมิประเทศให้ทั้งความเพลิดเพลินในการชมภูมิประเทศสองข้างทาง และการออกกำลังกาย จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในวัยหนุ่มวัยสาว ปัจจุบันมีรถจักรยานที่ออกแบบให้ขับขี่ได้คล่องแคล่วและเบาแรง เหมาะสำหรับการเดินทางในระยะไกล และการเดินทางขึ้นลงตามลาดเขา เรียกซื้อรถจักรยานดังกล่าวว่า รถจักรยานเสือภูเขา

10. การกางเต็นท์นอนพักแรม การกางเต็นท์นอนพักแรมเป็นกิจกรรมที่นิยมทำกันในบริเวณอุทยานแห่งชาติ หรือในสถานที่ซึ่งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้โดยเฉพาะ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนกลางคืนอาจมีกิจกรรมอื่นๆประกอบด้วย เช่น การส่องสัตว์ การสังสรรค์รอบกองไฟหรือการเล่นแคมป์ไฟ (campfire) การดูดาว

11. การดำน้ำในทะเล การดำน้ำในทะเลเพื่อดูปะการัง ฟิชชิ่ง และปลาสวยงามใต้น้ำ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนี้ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ "การดำน้ำในน้ำตื้น" ใช้เครื่องมือช่วยการหายใจที่เรียกว่า ท่อหายใจ (snorkel) เพื่อให้ผู้ดำน้ำสามารถดำน้ำได้ในระดับผิวน้ำ ที่ลึกไม่เกินความยาวของท่อหายใจ และ"การดำน้ำในน้ำลึก" อาศัยเครื่องมือช่วยการหายใจเป็นถังออกซิเจนขนาดเล็กผูกติดไว้กับผู้ดำน้ำ เป็นวิธีการดำน้ำที่เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า scuba diving

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงเฉพาะความสวยงาม ความน่าสนใจ หรือความสามารถในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวได้เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการกระจายประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่น อีกด้วย ดังนั้นการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านตัวทรัพยากรเองและคุณภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดการผลกระทบ ด้านสื่อความหมายและการให้ข้อมูล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ซึ่งการประเมินศักยภาพของแหล่งเที่ยวนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวางแผนจัดการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างเหมาะสม เช่น การวางแผนด้านการตลาด

เมื่อทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวแบบใด สำหรับใคร และยังช่วยในการจัดลำดับความสำคัญก่อน – หลังในการวางแผนพัฒนาได้อีกด้วย (ดร.รชนี เอมพันธุ์, 2549)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดกรอบการพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้การจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการนำเที่ยวมีทิศทางที่เหมาะสม ดังนี้

1. ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะ และคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (Ecosystem) หรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความดึงดูดใจว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่ต่าง ๆ กันในแต่ละปัจจัย ดังนี้

1.1 ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นองค์ประกอบหลักภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นแหล่งที่มีสภาพของธรรมชาติดั้งเดิม หรือเป็นแหล่งที่สภาพของธรรมชาติ ถูกคัดแปลง ตกแต่ง เป็นบางส่วน แต่ยังคงสภาพคงเดิมไว้เป็นหลัก หรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสาน จำลอง หรือตกแต่งใหม่ โดยไม่มีลักษณะที่เป็นระบบนิเวศที่ถูกดองหรือไม่ สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ หรือเป็นแหล่งที่สร้างเลียนแบบธรรมชาติ มีค่าต่อความเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก – น้อย ตามลำดับ

1.2 องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ ความหลากหลาย ลักษณะที่ หายาก และความสัมพันธ์ที่เป็นระบบในพื้นที่ ความโดดเด่นด้านกายภาพ คือ มีความโดดเด่นมาก (มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ ชัดเจนมีความแปลกแตกต่างจากทั่ว ๆ ไป) หรือมีความโดดเด่นลดลงตามลำดับ รวมทั้งสภาพที่มีความสวยงามของธรรมชาติ (ทัศนียภาพ และองค์ประกอบ) ว่ามีระดับของความงามมากเป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็นอย่างไร โดยสรุปแล้วมีความดึงดูดใจมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้รวมถึงความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศมีอย่างไร มีองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (ด้านนามธรรม ประวัติ ความ เป็นมาที่สำคัญ ด้านวัตถุธรรม ด้านรูปแบบและกิจกรรม ที่มีลักษณะดั้งเดิมของ วัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ) ที่ผสมผสานหรือเพิ่มความดึงดูดใจมากน้อยอย่างไร

2. ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบัน โดยเป็นการจัดการที่อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีมากน้อยแค่ไหน การพิจารณาการจัดการนี้ จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้ ศักยภาพการจัดการประกอบด้วย

2.1 มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการที่สำคัญจะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความตระหนักและ จิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากรูปแบบการจัดสื่อความหมาย กิจกรรมด้าน การศึกษา (กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการให้การศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว)

2.2 การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากร พิจารณาจากการมีการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุม ดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน มีการนำรายได้บำรุงรักษาแหล่งมากน้อยแค่ไหน มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ละมีมาตรการควบคุมจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและบริการ อย่างมีประสิทธิภาพ มากน้อยแค่ไหน

2.3 องค์กรในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชน พิจารณาจากรูปแบบขององค์กรในการจัดการ เน้นความเป็นองค์กรประชาชนรัฐ และเอกชน และระดับของการมีส่วนร่วมว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว หรือให้ความเห็นในการท่องเที่ยว หรือเพียงได้ประโยชน์จากการค้าและบริการ

นถาวรณ ฐานะกาญจน์ (2547) กล่าวว่า การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการทางธรรมชาติประเภทต่าง ๆ จะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงคุณสมบัติพื้นฐานตามธรรมชาติของแหล่งหรือสถานทรัพยากร ที่จะส่งผลต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการและการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบและระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความเป็นไปได้สำหรับแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติประเภทน้ำตก ได้แก่

1. ลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติของพื้นที่ (landscape personally) แบ่งออกเป็น 1) ความโดดเด่นของสังคมพืช 2) โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า 3) ความโดดเด่นทางกายภาพของสถานทรัพยากร และ 4) คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์

2. ความเหมาะสมของทรัพยากรต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการ (suitability for certain type of recreation activity)

3. ความคงทนของสภาพแวดล้อมที่จะรองรับการใช้ประโยชน์โดยยังคงลักษณะเดิมของระบบนิเวศ (site resistance)

4. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งนันทนาการ (accessibility)

5. ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ (connection of the site to others)

6. ความปลอดภัย (safety)

7. นัยสำคัญต่อการสื่อความหมาย (significance for resource interpretation)

วิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์ (2538) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบย่อยหรือปัจจัยชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางมาท่องเที่ยว ดังนี้

1. คุณค่าในตัวของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สาระที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวเปรียบเสมือนทุนเดิมของสถานที่แห่งนั้น ที่สามารถสร้างความสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนได้ ลักษณะคุณค่าเหล่านี้ ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา

2. สภาพการเข้าถึง หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ มีความสะดวกสบายเหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์ เรือ หรือการเดินทางเท้า สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต รางรถไฟ ลูกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำลำคลอง ต้องใช้เรือ หรือแพ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ ระยะทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะสะดวกหรือยาก และค่าว่าจ้างแพงหรือถูก เป็นต้น

3. สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถจะใช้ได้อย่าง สะดวกสบายอย่างน้อยเพียงใด เช่น ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์ สถานบริการ อื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพควบคู่กัน ไป และถ้าหากในบริเวณ แหล่งท่องเที่ยวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและ ความใกล้ไกลที่จะไปอาศัยใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากแหล่งชุมชนข้างเคียงได้ยากง่าย เพียงใด

4. สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งรอบตัวของแหล่งท่องเที่ยว ที่รวมถึงแต่สภาพทาง ภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ เช่น สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง ควัน สภาพน้ำตามแหล่งน้ำชุ่มชื้น หรือใสสะอาด และความสะอาดอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ทั้งใน บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเอง และบริเวณข้างเคียง หากสภาพแวดล้อมเกิดเป็นปัญหาจนเป็นไปใน ลักษณะมลภาวะ ย่อมจะส่งผลดีให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดสภาพเสื่อมโทรม ลดคุณค่า และลดความ ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

5. ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการใช้สถานที่แห่ง นั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่มาก ถ้ามี นักท่องเที่ยวมากในที่พัก น้ำประปา ไฟฟ้า จะบริการได้ไม่เพียงพอ ปัญหาความปลอดภัยต่อ นักท่องเที่ยว ปัญหาผู้ก่อการร้าย ข้อจำกัดเป็นเขตหวงห้ามของราชการหรือเอกชน เป็นต้น

6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน หมายถึง ความเป็นที่รู้จักแพร่หลายของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งได้จากการออกแบบสอบถามนักท่องเที่ยวธุรกิจ ท่องเที่ยว และวัดจากจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ (2549) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จะดำเนินไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดที่ เคยใช้สำหรับการสอนนิสิต ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ชื่อแหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งตามเขตการปกครองท้องถิ่น ที่ตั้งตามระบบพิกัด UTM ขนาดของพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว การเข้าถึง (ประเภทและระยะทางของเส้นทาง) รายชื่อและระยะทางของแหล่งท่องเที่ยว บริเวณใกล้เคียง หน่วยงานที่รับผิดชอบ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรม สถิตินักท่องเที่ยว ชุมชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ – เสีย ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะเด่นของพื้นที่ กิจกรรมท่องเที่ยวหลัก และประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น
2. กำหนดประเภทของการท่องเที่ยวและปัจจัยชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดค่าของคะแนนและเกณฑ์สำหรับเปรียบเทียบของแต่ละปัจจัยชี้วัด โดยให้ค่าคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1 คะแนน และค่าคะแนนสูงสุดเท่ากับ 3 คะแนน
3. กำหนดค่าความสำคัญของปัจจัยชี้วัดแต่ละปัจจัย โดยให้ค่าความสำคัญหรือค่าถ่วงน้ำหนัก จากระดับความสำคัญน้อย เท่ากับ 1 จนถึงระดับความสำคัญมาก เท่ากับ 3
4. ใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method) ในการคำนวณหาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตามสูตร

$$TP = \left(\sum_{i=1}^n (R_i \times W_i) \right) / \sum_{i=1}^n W_i$$

TP = ค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

R_i = ค่าคะแนนศักยภาพของปัจจัยที่ 1 ถึง n

W_i = ค่าความสำคัญหรือค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่ 1 ถึง n

n = จำนวนปัจจัยชี้วัดทั้งหมด

5. นำค่าคะแนนศักยภาพที่คำนวณได้มาทำการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดข้างล่าง เพื่อให้ทราบว่าค่าคะแนนศักยภาพนั้นอยู่ในระดับศักยภาพใด

ศักยภาพต่ำ	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 1.00 – 1.66
ศักยภาพปานกลาง	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 1.67 – 2.33

ศักยภาพสูง

มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 2.34 – 3.00

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวควรดำเนินการโดยผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความเข้าใจในปัจจัยชีวิตและเกณฑ์ในการประเมินเป็นอย่างดี ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวควรมีการประเมินอย่างน้อย ไม่ต่ำกว่า 5 คน นอกจากนั้นผู้ประเมินควรมีความเป็นกลาง ต้องรู้จักและมีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ประเมินนั้นๆ มากพอสำหรับทุกปัจจัยชีวิต เพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ทำการประเมินควรเป็นช่วงเวลาของฤดูกาลท่องเที่ยวจึงจะได้สภาพของแหล่งท่องเที่ยวในช่วงที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อิทธิพล ไทยกมล (2545) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนจำนวน 50 คน โดยปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ประเมินศักยภาพโดยวิธีสมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method) ผลการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลบางหญ้าแพรกมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง

วิโรจน์ ทองอินทร์ (2546) ทำการประเมินศักยภาพพื้นที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้วิธีสำรวจพื้นที่เพื่อให้ค่าคะแนนของแต่ละตัวชี้วัด จากนั้นนำค่าคะแนนจากการสำรวจมาคูณกับค่าถ่วงน้ำหนัก ซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญของตัวชี้วัดแต่ละตัวตามการประเมินของผู้ศึกษา พบว่า พื้นที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร มีศักยภาพระดับปานกลาง ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ค่าศักยภาพ 3.64) โดยกำหนดให้ 5 หมายถึงค่าสูงสุด และ 1 หมายถึง ค่าต่ำสุด นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร ซึ่งครอบคลุมถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ (2549, อ้างถึงโดย ดร.รชนี เอ็มพันธุ์, 2549) ได้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในโครงการท่องเที่ยวเชียงใหม่ – ฮอด – แม่แจ่ม พบว่า แหล่งท่องเที่ยวภายในโครงการทั้งหมด จำนวน 42 แห่ง เป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไป จำนวน 26 แห่ง ส่วนใหญ่มีสถานภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยเส้นทางศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน มีศักยภาพสูงสุด คะแนน 2.84 รองลงมาคือ เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติออบหลวง คะแนน 2.65 และแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวประเภทผจญภัย (adventure tourism) จำนวน 17 แห่ง เส้นทางล่องแก่งลำน้ำแม่แจ่ม – ห้วยเม่นาเป็น – ท่าพระเสด็จ มีศักยภาพสูงสุด คะแนน 2.69 รองลงมาได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติดอยผาช้าง คะแนน 2.62 และแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) จำนวน 1 แห่ง คือ เส้นทางเดินป่า น้ำตกดอกเสี้ยว คะแนน 1.95

นภาพรรณ ทังบุญ (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยในส่วนของผลการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเรื่องการจัดตั้งองค์กรชุมชนของชาวบ้านดอนมูลเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า ชาวบ้านดอนมูลต้องการองค์กรชุมชนแบบเป็นทางการ โดยให้ฝ่ายท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้าน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน โครงสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการ หน้าที่ความรับผิดชอบ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อัตราค่าบริการ การจัดสรรรายได้ และกฎระเบียบข้อบังคับที่นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

ณชพงศ จันจุฬา (2548) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ประชากร จากครัวเรือนจำนวน 176 ครัวเรือน และวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนมีระดับศักยภาพของปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปีอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพปัญหาสำคัญที่พบคือ กลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญและจำเป็นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินการและการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ยังขาดความรู้ในการเป็นผู้นำเที่ยว และขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยในการแก้ไขปัญหาที่ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนชุมชน เช่น การส่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาให้ความรู้ หรือการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การอบรมทางด้านภาษาและการสื่อสาร ตลอดจนการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญคือ การนำตัวแทนไปศึกษาดูงานจากแหล่งที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ตลอดจนจำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และที่สำคัญที่สุดคือการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ภายนอกได้รับทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

ศุภโชค เต็มสะอาด (2548) ได้ศึกษาการประเมินศักยภาพทรัพยากรในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ประชาชนอาสาสมัครเข้าร่วมสำรวจพื้นที่ เพื่อให้ค่าคะแนนศักยภาพ และใช้สมการถ่วงน้ำหนัก ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานในพื้นที่ศึกษาทั้ง 8 แห่ง มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหาข้อสรุปว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานได้อย่างไร โดยใช้การอภิปรายกลุ่ม ซึ่งได้ข้อสรุป 3 ประเด็น คือ 1) ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในฐานะผู้ประกอบการเกี่ยวกับบริการท่องเที่ยว และที่พักอาศัยในเขตบริการของอุทยานแห่งชาติ 2) ประชาชนสามารถที่จะเข้าร่วมกับอุทยานแห่งชาติในด้านการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพธรรมชาติที่สวยงาม เช่น จัดการเกี่ยวกับขยะของเสียต่าง ๆ 3) ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาศักยภาพการให้บริการต่างๆ ส่งเสริมการตลาด โดยการร่วมตัวในรูปของกลุ่มหรือองค์กรหรือเข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติทับลานที่เหมาะสม คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ้ำรูปธรรมชาติ ส่องสัตว์/ดูนก เล่นน้ำตก ล่องเรือศึกษาธรรมชาติในอ่างเก็บน้ำ/ลำน้ำ และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดธรรมชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัย ตื่นเต้นท้าทายธรรมชาติ ได้แก่ ขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ ปีน/ไต่เขา ตั้งแคมป์ ล่องแพยาง/ไม้ไผ่ กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร ชมวิวทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ

ซึ่งประชาชนสามารถดำเนินการเป็นผู้ประกอบการในเขตอุทยานแห่งชาติได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตตามระเบียบของทางราชการและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอนุญาต

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ตำบลบางตะบูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี

บางตะบูนเป็นชุมชนที่ตั้งเรียงรายไปตามริมแม่น้ำบางตะบูน ติดทะเลอ่าวไทย ลักษณะพื้นที่เต็มไปด้วยป่าชายเลน สมัยก่อนมีต้นตะบูนขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งชาวบ้านมักจะตัดไม้ตะบูนมาเผาถ่าน จึงเรียกชื่อชุมชนตามชื่อต้นตะบูนซึ่งขึ้นอยู่ทั่วไป สันนิษฐานว่าเป็นตำบลเก่าแก่ ซึ่งเป็นทั้งชื่อบ้าน ชื่อตำบล ชื่อคลอง และชื่อแม่น้ำ มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนปลาย เป็นเส้นทางผ่านไปเพชรบุรีและหัวเมืองทางใต้ ซึ่งในสมัยนั้นใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก ดังหลักฐานในวรรณคดีนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ ซึ่งเดินทางผ่านมาทางแม่กลอง ผ่านเขายี่สารมาทางบางตะบูน (ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550) แต่เดิมมีการปกครองขึ้นอยู่กับอำเภอเขาชัย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าให้ตำบลบางตะบูน ซึ่งเดิมสังกัดกรมมหาดไทย ไปสังกัดกรมท่า จนกระทั่งมีการปรับปรุงการปกครองใหม่เมื่อ พ.ศ.2437 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ตั้งกระทรวงมหาดไทยขึ้นและจัดรูปแบบการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล มีกำนันคนแรกของตำบลบางตะบูน ชื่อขุนบางตะบูนบัณฑิต (เทศบาลบางตะบูน, ม.ป.ป.)

ล้อม เฟื่องแก้ว (อ้างถึงโดย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี, 2550) ได้เล่าว่า บริเวณปากอ่าวบางตะบูนเคยเป็นแหล่งชุมชนใหญ่ในสมัยก่อน พวกเศรษฐีเขาจะอยู่กัน เป็นแหล่งเงินทุน มีการติดต่อค้าขาย เช่น น้ำตาล เกลือ เพราะอยู่ปากอ่าว เคยมีด่านศุลกากร พวกกัณฑ์ตั้ง ตรังกานุ ก็จะมาที่นี่ แต่ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างทางรถไฟสายใต้ปลายทางที่จังหวัดเพชรบุรี ทำให้การค้าขายและแหล่งเงินทุนถูกย้ายจากบางตะบูนมาอยู่ที่ตัวจังหวัดเพชรบุรีตั้งแต่นั้นมา

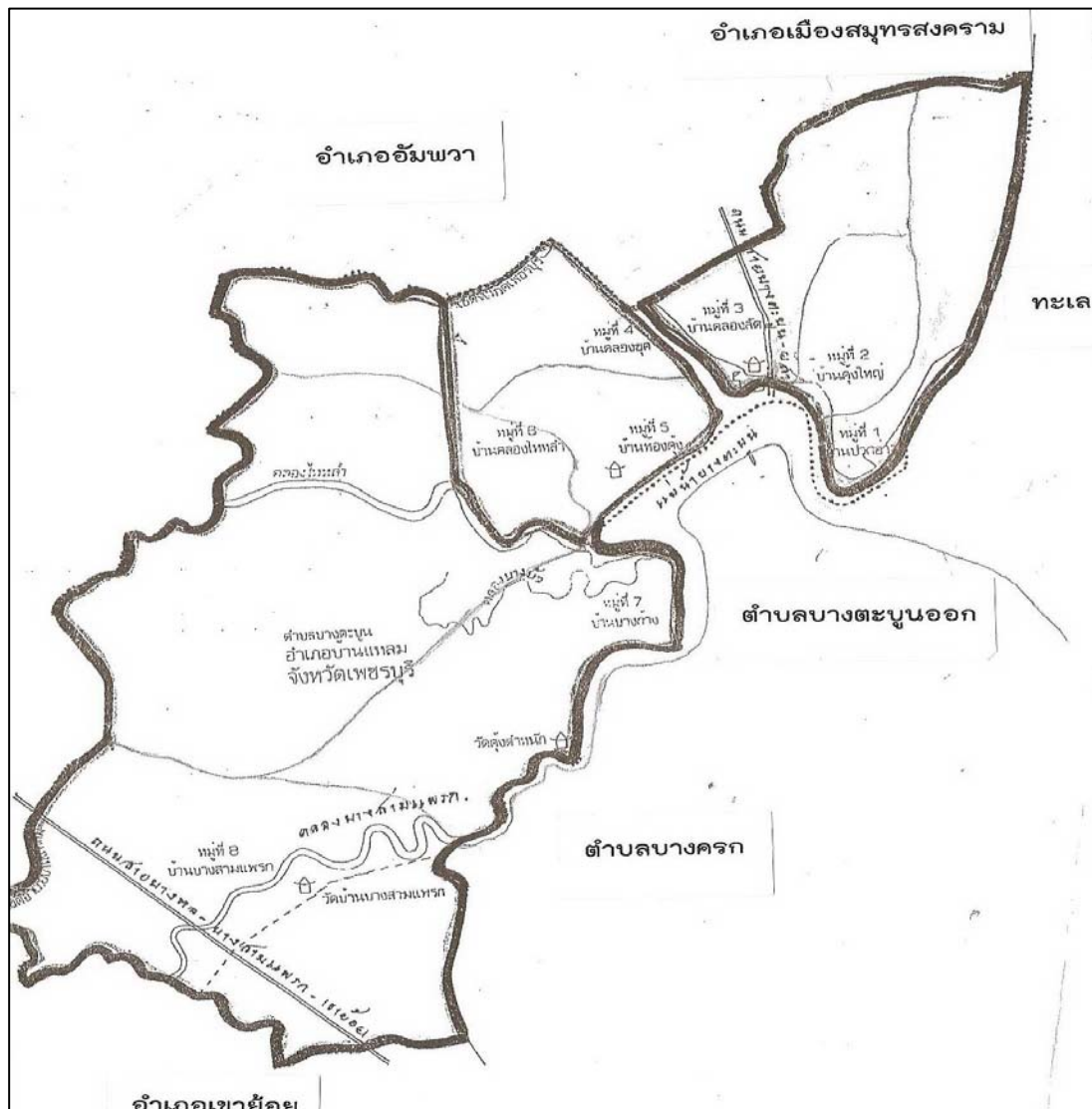
สภาพทั่วไปของพื้นที่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล สภาพชายฝั่งเป็นหาดโคลนเลนเกือบทั้งหมดไม่มีหาดทราย เมื่อเวลาน้ำลงจะปรากฏหาดโคลนทอดยาวออกไปจากชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงหอยแครง และหอยแมลงภู่อจำนวนมาก ไม้ชายเลนที่พบ เช่น โกงกาง แสม ตะบูน ตะบัน เป็นต้น มีแม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่าน คือ แม่น้ำบางตะบูน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ

แม่น้ำเพชรบุรี ที่แยกเป็นอีกหนึ่งสายไหลย้อนขึ้นมาจากเหนือผ่านอำเภอเขาย้อย และอำเภอบ้านแหลม ลงสู่อ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน โดยแบ่งพื้นที่ตำบลบางตะบูนออกเป็น 2 ตำบล ในปัจจุบัน คือ ตำบลบางตะบูนและบางตะบูนออก นอกจากนี้ยังประกอบด้วยคลองสาขาหลายสาย ได้แก่ คลองขุด (คลองยี่สาร) ยาวประมาณ 1,800 เมตร คลองลัด ยาวประมาณ 1,200 เมตร คลองไหล้ำ ยาวประมาณ 1,350 เมตร และคลองบางสามแพรก (เทศบาลบางตะบูน, ม.ป.ป.)

พื้นที่ตั้งของตำบลบางตะบูน ตั้งอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำบางตะบูนด้านทิศเหนือ ติดกับทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนในฝั่งตะวันตก อยู่ห่างจากอำเภอบ้านแหลม ประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดเพชรบุรี ประมาณ 22 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ (เทศบาลบางตะบูน, ม.ป.ป.)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลบางตะบูนออกและตำบลบางครก อ.บ้านแหลม จ. เพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ประกอบไปด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านปากอ่าว หมู่ 2 บ้านคู้ใหญ่ หมู่ 3 บ้านคลองลัด หมู่ 4 บ้านคลองขุด หมู่ 5 บ้านท้องคู้ หมู่ 6 บ้านคลองไหล้ำ หมู่ 7 บ้านบางกั้ง หมู่ 8 บ้านบางสามแพรก โดยหมู่ที่ 1 - 5 และบางส่วนของหมู่ที่ 6 ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางตะบูน ส่วนหมู่ที่ 7 - 8 และบางส่วนของหมู่ที่ 6 ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางตะบูน (เทศบาลบางตะบูน, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 2.3 แผนที่แสดงที่ตั้งตำบลบางตะบูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี

ที่มา: ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2550)

การคมนาคมในพื้นที่ แต่เดิมประชาชนในท้องถิ่นและที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯและจังหวัดใกล้เคียงใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก โดยอาศัยแม่น้ำบางตะบูนและลำคลองต่างๆที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านเป็นเส้นทางเดินเรือ ต่อมามีการสร้างเส้นทางรถยนต์สายคลองโคน – บ้านแหลม ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร ผ่านมายังตำบลบางตะบูน แต่ก็ยังจำเป็นต้องใช้เรือในการข้ามแม่น้ำบางตะบูน ภายหลังจึงได้มีการสร้างสะพานเฉลิมพระเกียรติ เมื่อ พ.ศ. 2539 ทำให้การคมนาคมระหว่างพื้นที่สะดวกมากยิ่งขึ้น (ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

ประชาชนในเขตตำบลบางตะนูนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการประมง เช่น การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง เลี้ยงกุ้งและประมงชายฝั่งแบบพื้นบ้านดั้งเดิม เช่น โพงพาง การวาง อวน ลอบปู เป็นต้น รวมทั้งการทำอุปกรณ์และเครื่องมือทางการประมง เช่น การถักอวนและมอด อวน การทำลอบดักปู เป็นต้น รองลงมาเป็นการปลูกไม้โกงกาง ซึ่งเป็นไม้เศรษฐกิจของตำบลบาง ตะนูน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดทั้งสิ้น 2 แห่ง และมีศาลเจ้า 1 แห่ง (เทศบาลบาง ตะนูน, ม.ป.ป.)

แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญบริเวณใกล้เคียง (เทศบาลบางตะนูน, ม.ป.ป.)

1. บริเวณปากอ่าวบางตะนูน เป็นจุดที่แม่น้ำบางตะนูนหรือคลองบางตะนูน ซึ่งแยกสาขา จากแม่น้ำเพชรบุรี บริเวณวัดคู้งำหนักไหลออกสู่ทะเล ภูมิประเทศทั่วไปเป็นหาดโคลน ปกคลุม ด้วยป่าชายเลนผืนใหญ่ที่ยังมีสภาพสมบูรณ์แห่งหนึ่งของเพชรบุรี เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และอาศัย ของสัตว์ทะเลนานาชนิด ดังนั้นจึงเป็นแหล่งทำประมงพื้นบ้านที่สำคัญ ได้แก่ การเลี้ยง หอยแครง หอยแมลงภู่ การทำอวนปู การวางลอบปู การทำโพงพาง เป็นต้น

2. หมู่บ้านประมงบางตะนูน ตั้งเรียงรายอยู่สองฝั่งแม่น้ำบางตะนูน หรือคลองบาง ตะนูน ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำประมงพื้นบ้าน บางส่วนก็เผาถ่านไม้โกงกางโดยใช้เตาเผาถ่านแบบ โบราณ บ้านเรือนริมน้ำของคนไทยและคนจีนที่บ้านบางตะนูนซึ่งผูกพันกับผืนป่าและท้องทะเล มี เรือประมงลำเล็กๆ จอดอยู่แทบทุกบ้าน บนชานบ้านเป็นที่ตากแห อวน และแปรรูปผลผลิตจาก ท้องทะเล เช่น ปลาเกลือเค็ม กุ้งแห้ง ปลาเค็ม ไข่เค็ม เป็นวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่กับธรรมชาติอย่างสงบ สุข

3. วัดปากอ่าว ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลบางตะนูนออก ภายในวัดมีมณฑปประดิษฐานรูป หล่อของอดีตท่านเจ้าอาวาส (หลวงพ่อแงง) ที่ชาวบางตะนูนให้ความเคารพนับถือ เป็นสิ่งยึด เหนี่ยวจิตใจของชาวบางตะนูนทุกคน ภายในวัดยังมีพระอุโบสถสร้างด้วยไม้สักตามแบบศิลปะ สมัยโบราณที่สวยงามและหาดูได้ยาก ภายในพระอุโบสถมีพระประธานปางมารวิชัย นอกจากนี้ ยังมีอาคารเก่าแก่ซึ่งเดิมเป็น โรงเรียนประชาบาล เป็นอาคารไม้สองชั้นมีลวดลายฉลุ ไม้สวยงามมาก ในอนาคตเทศบาลฯมีโครงการที่จะดำเนินการซ่อมแซมบูรณะอาคารไม้นี้เพื่อให้ชั้นบนของอาคาร เป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่จะบอกเล่าเรื่องราวของบางตะนูนในทุก ๆ ด้าน เช่น ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ ที่ผูกพันกับสายน้ำของชาวบางตะนูน ส่วนบริเวณพื้นที่ชั้นล่างของ

อาคารดังกล่าวจะใช้เป็นสถานที่จัดตั้ง ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของตำบลบางตะบูน เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นแหล่งความรู้และแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับบางตะบูน

4. วัดเพชรสุวรรณ ตั้งอยู่ที่บ้านหน้าเหมือง หมู่ที่ 5 ตำบลบางตะบูนออก สร้างใน พ.ศ. 2509 มีพระพุทธรูปศิลปะสมัยศรีวิชัย พระพุทธรูปองค์นี้มีพุทธลักษณะงดงามมาก ได้มาจากวัดกลางเหนือ จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งชาวบ้านทั่วไปเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “หลวงพ่อโชคชัย” ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถที่สวงามซึ่งภายใน(ชั้นบน) บูชานั่งและปูพื้นด้วยหินหยกธรรมชาติสีเขียวที่มีความงดงาม โดยทางวัดได้มาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ยังมีเจ้าแม่กวนอิมพันมือซึ่งทางวัดได้มาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แกะสลักด้วยไม้จันทร์หอม อายุประมาณ 1,000 ปี เป็นโบราณวัตถุที่มีค่าสูงยิ่ง และปัจจุบันทางวัดกำลังก่อสร้างวิหารเจ้าแม่กวนอิม (แก่งจีน) ที่ใหญ่โตสวงามไว้เพื่อประดิษฐานรูปแกะสลักเจ้าแม่กวนอิมให้นักท่องเที่ยวและประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาได้เข้าชมและสักการะบูชา

5. วัดปากลัด ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลบางตะบูน เป็นวัดที่สำคัญอีกวัดหนึ่งของตำบลบางตะบูน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางตะบูนเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปมักแวะเข้ามากราบนมัสการหลวงพ่อดอนอม (อดีตท่านเจ้าอาวาส) และวัดปากลัดนี้มีศาลาบำเพ็ญกุศลที่ใช้เสาไม้ที่มีขนาดใหญ่มาก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.30 เมตร ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บุคคลทั่วไปที่พบเห็นสนใจและเข้าชมเป็นจำนวนมาก

6. วัดคู้งคำหนัก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลบางตะบูนออก เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนิราศเมืองเพชรของท่านสุนทรภู่กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้กล่าวถึงวัดคู้งคำหนักนี้ว่าใช้เป็นพลับพลาที่ประทับเพื่อทรงเบ็ด

7. ศูนย์อนุรักษ์และศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน ตั้งอยู่ที่โรงเรียนบางตะบูนวิทยา หมู่ที่ 3 บ้านคลองมอญ ตำบลบางตะบูนออก เป็นสถานที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าชายเลน พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เช่น โกงกาง แสม ถั่วขาว ฝาด ตาคุ่มทะเล ปลาตีน ปูก้ามดาบ (ปูเปี้ยว) ปูแสม กุ้งติดขัน และหอย เป็นต้น และเป็นสถานที่สำหรับศึกษาและทำบทปฏิบัติการเรื่องระบบนิเวศป่าชายเลนของโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ มีพื้นที่ประมาณ 30 ไร่ เป็นป่าชายเลนที่มีพื้นที่ติดกับอ่าวไทยซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาก ปัจจุบันศูนย์ฯแห่งนี้กำลังพัฒนาปรับปรุงและมีโครงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เปิดบริการกิจกรรม ให้บริการแก่คณะนักท่องเที่ยวใน

ด้านที่พักและการบรรยายความรู้เรื่องระบบนิเวศป่าชายเลน การสำรวจทางกายภาพและชีวภาพของป่าชายเลน ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน การล่องเรือเพื่อชมวิถีชีวิต การบรรยายเกี่ยวกับอาชีพการประกอบอาชีพของชาวประมงอันเนื่องอันเนื่องมาจากป่าชายเลน และสรุปความสำคัญของป่าชายเลนให้แก่คณะต่างๆที่เข้ามาเยี่ยมชม

บ้านปากอ่าว หมู่ 1 ตำบลบางตะบูน (ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

เนื้อที่ของหมู่บ้านมีประมาณ 932 ไร่ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัยประมาณ 73 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 280 ไร่ พื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำประมาณ 579 ไร่ ทิศเหนือติดกับ บ้านคลองโคก อำเภอมืองสมุทรสงคราม ทิศใต้ติดกับปากแม่น้ำบางตะบูน ทิศตะวันออกติดทะเลอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับหมู่ 2 และหมู่ 3 ตำบลบางตะบูน จำนวนประชากรในหมู่บ้านมีทั้งหมด 146 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้น 930 คน การตั้งบ้านเรือนจะอยู่ทางทิศใต้และทิศตะวันออกซึ่งติดกับแม่น้ำบางตะบูน และมีถนนตัดผ่านมีสะพานข้ามตรงปากแม่น้ำ การประกอบอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ ได้แก่ รับจ้างทั่วไป การค้าขาย และข้าราชการ เป็นต้น

จากการสำรวจสภาพพื้นที่ป่าชายเลนของหมู่ที่ 1 บ้านปากอ่าว พบว่าป่าชายเลนมีเนื้อที่ประมาณ 280 ไร่ จะขึ้นอยู่บริเวณริมฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออก เป็นแนวยาวประมาณ 4 กิโลเมตร โดยมีระยะห่างจากชายฝั่งถึงที่บนบก ประมาณ 30 - 100 เมตร ซึ่งทางราชการได้จัดทำเป็นเขตพิทักษ์ป่าชายเลน รัศมีสัตว์น้ำ สังคมพืชป่าชายเลนของหมู่ที่ 1 บ้านปากอ่าว พบว่ามีชนิดพันธุ์ไม้ทั้งหมด 5 ชนิด ได้แก่ แสมขาว ตะบูน แสมทะเล โกงกางใบเล็ก และโกงกางใบใหญ่ ในช่วงที่ติดกับชายฝั่งพบแสมขาว และแสมทะเล เป็นไม้หลัก ในช่วงถัดเข้ามาและช่วงติดกับที่ดอนพบ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ และตะบูนเป็นบางส่วน โดยในพื้นที่ติดกับบึงจะติดต่อกับที่ของราษฎร พบมีการปลูกป่าชายเลนเพื่อทำเป็น ไม้เศรษฐกิจติดต่อกันเป็นแนวยาว แนวป่าชนกันไม่สามารถแยกเขตได้ชัดเจน ส่วนบริเวณชายทะเลจะพบไม้แสมขาวเกิดขึ้นเป็นแนวยาวในระดับความลึกของน้ำทะเลไม่มากนัก และมีแนวโน้มน้ำที่จะเกิดป่าชายเลนงอกใหม่ เนื่องจากการสะสมตัวของตะกอนปากแม่น้ำ ทำให้พื้นที่ชายฝั่งตื้นขึ้นทุกปีทำให้ป่าชายเลนสามารถเกิดขึ้นได้

บ้านคู้ใหญ่ หมู่ 2 ตำบลบางตะบูน (ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

เนื้อที่ของหมู่บ้านมีประมาณ 560 ไร่ ที่อยู่อาศัยประมาณ 50 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 96 ไร่ พื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำประมาณ 414 ไร่ ทิศเหนือติดกับหมู่ 3 ตำบลบางตะบูน ทิศตะวันออกติดกับหมู่ 1 ตำบลบางตะบูน ทิศตะวันตกติดกับหมู่ 3 ตำบลบางตะบูน ทิศใต้ติดกับแม่น้ำบางตะบูน มีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 63 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 210 คน การตั้งบ้านเรือนจะอยู่ทางทิศใต้ซึ่งติดกับแม่น้ำบางตะบูน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง รับจ้างทั่วไป และค้าขาย

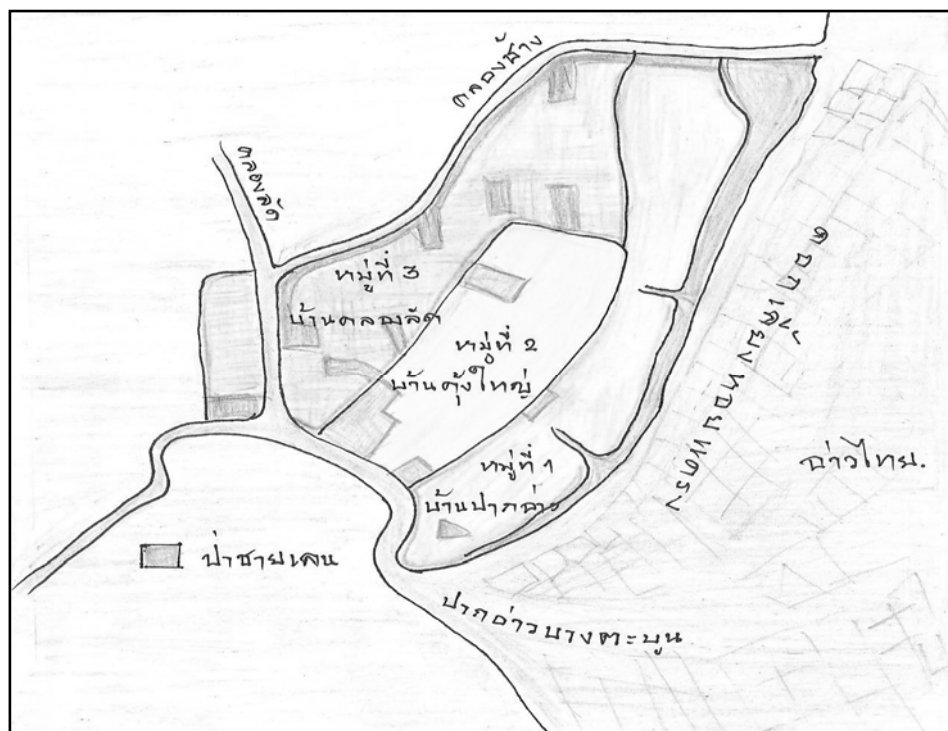
จากการสำรวจสภาพพื้นที่ป่าชายเลนของหมู่ที่ 2 บ้านคู้ใหญ่ พบว่าป่าชายเลนจะเป็นพื้นที่ปลูกป่าเพื่อตัดขายเป็นไม้เศรษฐกิจให้กับเตาเผาถ่าน ซึ่งในการปลูกป่าจะใช้ระยะเวลา 8-10 ปี จึงจะสามารถตัดขายได้ โดยไม้ที่ปลูกจะเป็นไม้โกงกางใบเล็ก ปลูกในที่ดินซึ่งเป็นเอกสารสิทธิ์ โดยปล่อยให้ น้ำทะเลซึ่งมาตามคลองรับน้ำขึ้นลงเป็นธรรมชาติ ปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนและป่าเศรษฐกิจของหมู่ที่ 2 มีพื้นที่ประมาณ 96 ไร่ ปริมาณพื้นที่ป่าชายเลนของหมู่ที่ 2 จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอด เนื่องจากเป็นป่าปลูกและมีการตัดขาย บางแห่งตัดแล้วก็ไม่ได้ปลูกต่อ พัฒนาใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น หรือพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยได้ผล ก็อาจจะมีการปลูกไม้ชายเลนทิ้งไว้ เนื่องจากต้องใช้เวลาในการตัด จากการที่เป็นพื้นที่ป่าปลูก ไม่มีป่าชายเลนตามธรรมชาติ สังคมพืชป่าชายเลนของหมู่ที่ 2 บ้านคู้ใหญ่ จึงเป็นลักษณะพันธุ์ไม้ชนิดเดียว คือ โกงกางใบเล็ก แต่จากสภาพพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลการขึ้นลงของน้ำทะเล ทำให้มีพันธุ์ไม้ป่าชายเลนอื่น ขึ้นแซมบ้างบางส่วน ได้แก่ ตะบูน ลำพู ทับแถบ เป็นต้น

บ้านคลองลัด หมู่ 3 ตำบลบางตะบูน (ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

เนื้อที่ของหมู่บ้านมีประมาณ 758 ไร่ ที่อยู่อาศัยประมาณ 62 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 190 ไร่ พื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำประมาณ 506 ไร่ ทิศเหนือติดกับอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ทิศใต้ติดกับแม่น้ำบางตะบูน ทิศตะวันออกติดกับหมู่ 1 และหมู่ 2 ตำบลบางตะบูน ทิศตะวันตกติดกับ หมู่ 4 ตำบลบางตะบูน มีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 83 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 225 คน

จากลักษณะของพื้นที่ที่จะมีคลองลัดไหลผ่าน มีการปลูกบ้านสองฝั่งคลอง จะมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และปลูกป่าเศรษฐกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง

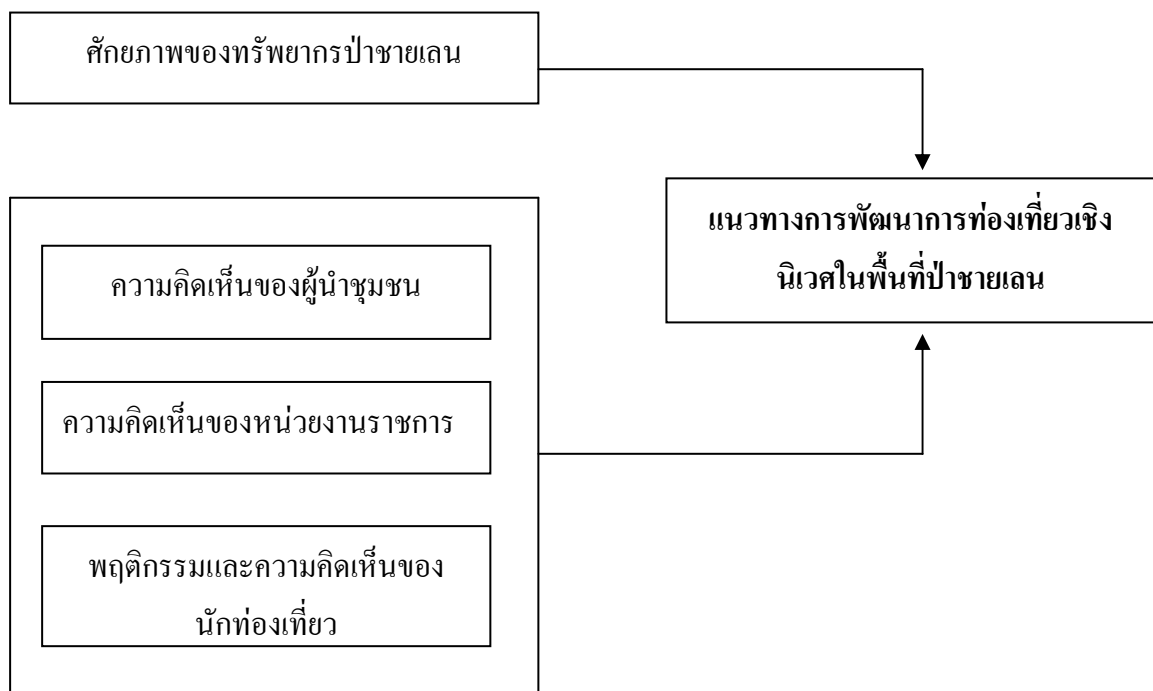
จากการสำรวจสภาพพื้นที่ป่าชายเลนของหมู่ที่ 3 บ้านคลองลัด พบว่าสภาพพื้นที่ของ หมู่บ้านจะมีลำคลองล้อมเกือบรอบ ยกเว้นด้านทิศตะวันออกที่ติดกับ หมู่ที่ 2 บ้านคิ่งใหญ่ โดย คลองที่ล้อมรอบ ได้แก่ คลองลัด ซึ่งเป็นคลองขุดในอดีตเป็นทางลัดไปยังบ้านเขยี่สาร จังหวัด สมุทรสงคราม และคลองซ้าง เป็นคลองไปออกชายทะเลอยู่ทางด้านทิศเหนือของหมู่บ้าน ป่าชาย เลนจึงมีสภาพเป็นป่าธรรมชาติ ที่ขึ้นอยู่ตามริมฝั่งคลองเป็นแนวบางมีไม่มากนัก เนื่องจากต่อจาก ริมคลองก็จะเป็นพื้นที่ของราษฎร พันธุ์ไม้ที่พบจะเป็นพันธุ์ไม้ดั้งเดิมตามธรรมชาติของพื้นที่ ได้แก่ โกงกางใบเล็ก แสมขาว แสมดำ ลำพู ตะบูน ตะบัน ตาคุ่มทะเล ทับแถบ หนามพุงคอก จาก ปรงทะเล ลำแพน และ โกงกางใบใหญ่ บ้างเพียงเล็กน้อย กระจายกันไปตามริมคลอง นอกจากนี้หมู่ที่ 3 บ้าน คลองลัด ยังมีการปลูกป่าเพื่อตัดขายเป็นไม้เศรษฐกิจ ในพื้นที่นาทุ่งซึ่งเลิกร้างไปอีกจำนวนหนึ่ง โดยไม้ที่ปลูก คือ โกงกางใบเล็ก รวมเนื้อที่ซึ่งมีสภาพเป็นป่าชายเลนประมาณ 190 ไร่

ภาพที่ 2.4 แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่ที่ 1, 2 และ 3 ตำบลบางตะบูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี
ที่มา: ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2550)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการตรวจเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ใช้ในศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยวิธีการสำรวจภาคสนาม (Survey Based Technique) ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ได้แก่ แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนและแบบสอบถาม มีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

1.1 การสำรวจพื้นที่ภาคสนาม โดยขอความอนุเคราะห์เรือพร้อมเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (เพชรบุรี) รวมทั้งตัวแทนชุมชนที่รู้จักสภาพพื้นที่เป็นอย่างดี เพื่อร่วมทำการสำรวจเส้นทางและสภาพพื้นที่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต จดบันทึกถ่ายภาพ และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

1.2 การสำรวจโดยใช้แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนและแบบสอบถาม ประกอบการสัมภาษณ์

1) ผู้วิจัยได้ประสานกับตัวแทนผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอนัดประชุมร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชนพร้อมกับแจกแบบสอบถามและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนที่ได้เตรียมไว้เพื่อให้ทำความเข้าใจล่วงหน้า โดยในการประชุมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้กลุ่มผู้นำชุมชนมีความเข้าใจร่วมกันในเบื้องต้น หลังจากนั้นจึงอธิบายวิธีการและร่วมตอบแบบสอบถามไปพร้อมกันที่ละข้อจนครบทุกข้อเรียบร้อยแล้ว

2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะบูน สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (จ. เพชรบุรี) และการ

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี เพื่อขอสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงาน พร้อมทั้งแบบสอบถามและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนฯ ที่เตรียมไว้ เพื่อให้ทำความเข้าใจล่วงหน้า หลังจากนั้นจึงทำการนัดหมายวัน เวลา ที่เหมาะสม ต่อไป โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3) ผู้วิจัยได้ประสานกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองโคนซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนเช่นเดียวกับพื้นที่ศึกษา (พื้นที่ติดต่อกัน) โดยขอความอนุเคราะห์ในการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์กับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในพื้นที่

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลเพื่อใช้สนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา ซึ่งได้รวบรวมค้นคว้าจากเอกสารประกอบการเรียน วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ เอกสารเผยแพร่ ตลอดจนข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำไว้ รวมถึงแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นต้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1. ผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน – กรรมการชุมชน และสมาชิกสภาเทศบาล ที่มีภูมิลำเนาในเขตตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จ. เพชรบุรี เฉพาะหมู่ที่ 1 บ้านปากอ่าว, หมู่ที่ 2 บ้านคู้ใหญ่ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองลัด ซึ่งเป็นหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา จำนวน 29 คน (ภาคผนวก จ)

2. ตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น คือ ตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีบทบาทเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และ/หรือการท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่ศึกษา จำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะบูน สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (จ. เพชรบุรี) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี รวมทั้งหมด จำนวน 5 คน

3. นักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนบ้านคลองโคน ในเขตตำบลคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับและมีทรัพยากรท่องเที่ยวใกล้เคียงกันกับพื้นที่ศึกษา (เนื่องจากในพื้นที่ศึกษาเองยังไม่ได้มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวแต่อย่างใด จึงยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยไม่กำหนดจำนวน เนื่องจากถึงจะมีการจัดการท่องเที่ยวแล้วแต่ยังไม่มีสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่แน่ชัด โดยมีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นตัวแทน จำนวน 105 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษา และตรวจสอบแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป็นแบบประเมินที่สร้างขึ้นโดยพิจารณาถึงลักษณะสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลนทั้งในด้านความเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ รวมถึงด้านความพร้อมของพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว และตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดปัจจัยชี้วัดศักยภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยชี้วัดศักยภาพ ตามองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ลักษณะเด่นของตัวทรัพยากรเอง ได้แก่ ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์ ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม(วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ และความเปราะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากร ส่วนองค์ประกอบด้านความพร้อมของพื้นที่ ได้แก่ ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย สภาพภูมิอากาศ และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น รวมทั้งหมดจำนวน 12 ปัจจัยชี้วัด (ดัดแปลงจาก ครรชนี เอ็มพันธ์, 2549 และ นภวรรณ ฐานะกาญจน์, 2547)

1.2 การกำหนดเกณฑ์ค่าคะแนนศักยภาพของปัจจัยชี้วัด (Rate score หรือ ค่า R) ผู้วิจัย กำหนดเกณฑ์คะแนนออกเป็น 3 ระดับ พร้อมคำอธิบายเกณฑ์ในระดับต่างๆ เพื่อให้ผู้ประเมินได้ทำ ความเข้าใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน (ภาคผนวก ก) โดยค่าตั้งแต่ 1 – 3 หมายถึง มีค่าศักยภาพ ต่ำ ศักยภาพปานกลางและศักยภาพสูง ตามลำดับ (คัดแปลงจาก ดรธรณี เอ็มพันธ์, 2549)

1.3 การกำหนดค่าความสำคัญของปัจจัยชี้วัด(Weighted score หรือ ค่า W) ผู้วิจัยได้ ขอให้ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ง) ให้ คะแนนค่าความสำคัญของแต่ละปัจจัยชี้วัด

2. แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วยคำถามในส่วนต่างๆ ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่น (ภาคผนวก ข) ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (เลือกตอบ) และแบบปลายเปิด จำนวน 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลเสียที่ชุมชนรู้สึกกังวล ผลประโยชน์ที่ชุมชน ต้องการ การยอมรับจากประชาชนในชุมชน การให้การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น รวมถึงการจัดองค์กรบริหารจัดการ การจัดการเพื่อ ลดผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการด้านการสื่อความหมาย การให้บริการอาหารและ เครื่องดื่ม และการให้บริการที่พักแรม เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว (ภาคผนวก ค) ประกอบด้วยคำถามแบบ ปลายปิด (เลือกตอบ) และแบบปลายเปิด จำนวน 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน การประกอบอาชีพ และรายได้ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมและแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ได้แก่ ประสบการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน การเดินทาง การร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว และแรงจูงใจในการท่องเที่ยว เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ชุด ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงเนื้อหา พร้อมแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสม
2. นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานราชการ ในเขตตำบลบางตะนูนที่อยู่นอกพื้นที่ศึกษา จำนวนกลุ่มละ 3 ตัวอย่าง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว ได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวป่าชายเลนบ้านคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกันและมีสภาพทรัพยากรในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 15 ชุด
3. นำผลการทดสอบกลับมาเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งจนแน่ใจว่ามีความถูกต้องเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติอย่างง่าย เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ แสดงผลในรูปแบบตารางและการพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมและแรงจูงใจในการท่องเที่ยว รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน เป็นต้น

2. ใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method) โดยการนำค่าคะแนนศักยภาพของแต่ละตัวชี้วัดที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทำการประเมินคำนวณร่วมกับคะแนนค่าความสำคัญ(คะแนนถ่วงน้ำหนัก) ซึ่งกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาระดับศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามสูตรที่ ดร.รชนี เอมพันธุ์ (2549) เคยใช้สอนนิสิต ดังนี้

$$TP = \left(\sum_{i=1}^n (R_i \times W_i) \right) / \sum_{i=1}^n W_i$$

TP = ค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

R_i = ค่าคะแนนศักยภาพของปัจจัยที่ 1 ถึง n

W_i = ค่าความสำคัญหรือค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่ 1 ถึง n

n = จำนวนปัจจัยชี้วัดทั้งหมด

หลังจากนั้นจึงนำคะแนนค่าศักยภาพที่คำนวณได้ มาเทียบกับเกณฑ์ระดับศักยภาพ ซึ่งกำหนดไว้เป็น 3 ระดับ คือ ศักยภาพต่ำ ศักยภาพปานกลาง และศักยภาพสูง โดยใช้สูตรการคำนวณหาช่วงกว้างของระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของระดับ} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{(3 - 1)}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

ดังนั้นจึงปรากฏค่าคะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

ศักยภาพต่ำ	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 1.00 – 1.66
ศักยภาพปานกลาง	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 1.67 – 2.33
ศักยภาพสูง	มีค่าคะแนนอยู่ในช่วง 2.34 – 3.00

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน กรรมการชุมชน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางตะบูน ที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่ของหมู่ 1, 2 และ 3 ของตำบลบางตะบูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี จำนวน 29 คน 2. ตัวแทนหน่วยงานราชการในท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะบูน สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (เพชรบุรี) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี จำนวน 5 คน และ 3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านคลองโคน อ. เมือง จ. สมุทรสาคร ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกันกับพื้นที่ศึกษา จำนวน 105 คน รวมเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 139 คน นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2551 โดยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

- 1.1 การให้ความสำคัญของปัจจัยชีวิตศักยภาพ
- 1.2 การประเมินศักยภาพของแต่ละปัจจัยชีวิต
- 1.3 การประเมินศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

- 2.1 ข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว
- 2.2 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา
- 2.3 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

3.1 สภาพปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

3.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

ส่วนที่ 1 ศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

การศึกษาศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในส่วนนี้ ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาบริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน ในท้องที่ของหมู่ที่ 1 (บ้านปากอ่าว) หมู่ที่ 2 (บ้านคู้งใหญ่) และหมู่ที่ 3 (บ้านคลองลัด) ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จ. เพชรบุรี โดยแสดงผลการศึกษาตามขั้นตอนของหลักการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว คือ การให้ความสำคัญของปัจจัยชีวิตศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ การประเมินศักยภาพของแต่ละปัจจัยชีวิตโดยกลุ่มตัวอย่าง และการประเมินศักยภาพโดยรวมของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีรายละเอียด ดังนี้

การให้ความสำคัญของปัจจัยชีวิตศึกษา

การให้ความสำคัญ (weighted score หรือค่า W) ของปัจจัยชีวิตศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากปัจจัยชีวิตศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญสำหรับการประเมินแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย รวมทั้งหมด จำนวน 12 ปัจจัย โดยแบ่งเกณฑ์ความสำคัญออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความสำคัญมาก ให้คะแนนเท่ากับ 3 ความสำคัญปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 2 และความสำคัญน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 1

ผลปรากฏว่ามีปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยความสำคัญอยู่ในเกณฑ์สำคัญมาก จำนวน 8 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์ และความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ มีคะแนน 3.00 เท่ากัน รองลงมาคือความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช มีคะแนน 2.80 ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อ

รองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีคะแนน 2.60 เท่ากัน ความประจบ/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนน 2.40 เท่ากัน ตามลำดับ ส่วนปัจจัยอีก 4 ปัจจัย ที่เหลือมีค่าเฉลี่ยความสำคัญอยู่ในเกณฑ์สำคัญปานกลางเท่านั้น ได้แก่ ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณใกล้เคียง มีคะแนน 2.20 เท่ากัน และข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวกับภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว มีคะแนน 2.00 เท่ากัน ตามลำดับ โดยเมื่อรวมค่าความสำคัญของทุกปัจจัยชี้วัดทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 29.80 คะแนน (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยคะแนนความสำคัญของปัจจัยชี้วัด (weighted score หรือค่า W)

(n=5)	
ปัจจัยชี้วัดศักยภาพ	ค่าความสำคัญ (weighted score หรือ W)
ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์	3.00
ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	3.00
ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช	2.80
ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ	2.60
ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	2.60
ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.60
ความประจบ/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว	2.40
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.40
ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	2.20
ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณใกล้เคียง	2.20
ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	2.00
ภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว	2.00
รวมค่าความสำคัญของทุกปัจจัยชี้วัด	29.80

การประเมินศักยภาพของแต่ละปัจจัยชี้วัด

การประเมินศักยภาพของปัจจัยชี้วัด จำนวน 12 ปัจจัย โดยกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานราชการในท้องถิ่น จำนวนทั้งหมด 34 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 3 ระดับ คือ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ พร้อมคำอธิบายเกณฑ์ในระดับต่างๆ เพื่อให้ผู้ประเมินได้ทำความเข้าใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.66 หมายถึงระดับศักยภาพต่ำ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67 – 2.33 หมายถึง ระดับศักยภาพปานกลาง และ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00 หมายถึง ระดับศักยภาพสูง

ผลปรากฏว่ามีปัจจัยชี้วัดที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว มีคะแนนเฉลี่ย 2.50 และ 2.35 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยชี้วัดอื่นๆที่เหลือนอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.2) ซึ่งสามารถเรียงลำดับคะแนนจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้

1. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาสภาพโดยรวมของพื้นที่ว่ามีพันธุ์พืชและสัตว์ป่าที่อาจเป็นอันตราย ลักษณะทางกายภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ รวมถึงภัยธรรมชาติ อาชญากรรม และภัยอันตรายอื่นๆ ที่อาจเกิดกับนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีลักษณะทางกายภาพที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ ไม่มีพันธุ์พืชและสัตว์ที่อาจเป็นอันตราย รวมทั้งไม่มีแนวโน้มของภัยธรรมชาติหรืออาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น ถือได้ว่ามีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวมาก คะแนนเฉลี่ย 2.50 มีความศักยภาพอยู่ในระดับสูง

2. ภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว พิจารณาถึงสภาพภูมิอากาศบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ที่ไม่ร้อนเกินไป ไม่หนาวเกินไป กระแสลม และคลื่น ไม่แรงเกินไป รวมทั้งไม่มีฝนชุกมากเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว และมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีหรือไม่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าอากาศโดยทั่วไปเย็นสบายตลอดวัน ฝนตกพอประมาณ คลื่นลมค่อนข้างสงบตลอดปี เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวตลอดปี คะแนนเฉลี่ย 2.35 มีความศักยภาพอยู่ในระดับสูง

3. ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณใกล้เคียง พิจารณาถึงความสามารถสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่มีความขัดแย้งหรือการแข่งขันกันเอง สามารถเพิ่มแรงดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆใกล้เคียงจำนวนมาก โดยรูปแบบของกิจกรรมอาจมีการแข่งขันกันเองบ้าง ทั้งในลักษณะของป่าชายเลนและวิถีชีวิตชุมชน แต่ก็สามารถสร้างความเชื่อมโยงสนับสนุนกัน ได้เป็นอย่างดี คะแนนเฉลี่ย 2.29 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

4. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาถึงระยะทางใกล้ – ไกล จากเส้นทางหลักหรือตัวจังหวัดเข้าสู่พื้นที่บริการ คุณภาพและความปลอดภัยของเส้นทาง เช่น ราคายาง/ลูกรัง ป้ายบอกทาง รวมถึงการมีรถโดยสารประจำทางที่สะดวกสำหรับการเดินทางเข้าพื้นที่ของนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าระยะทางไม่ไกลเกินไปนัก ประมาณ 20 ก.ม. จากตัวจังหวัด ถนนลาดยาง 2 เลน ค่อนข้างสะดวกและปลอดภัย มีรถประจำทางสะดวกพอสมควร ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งจากถนนสายหลัก (พระราม 2 – ปากท่อ) ระยะทางไม่เกิน 15 ก.ม. คุณภาพและความปลอดภัยของเส้นทางไม่ดีเป็นบางช่วงเนื่องจากอยู่ระหว่างการปรับปรุง คะแนนเฉลี่ย 2.24 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

5. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ พิจารณาถึงลักษณะพิเศษของภูมิประเทศ และความสำคัญโดดเด่นของระบบนิเวศบริเวณแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าภูมิประเทศมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นพอสมควร สามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือในลักษณะเป็นวงกลมโดยไม่ต้องย้อนกลับทางเดิม มี 2 – 3 เส้นทาง มีระบบนิเวศที่มีความสำคัญน่าสนใจ ทั้งแม่น้ำ ลำคลอง และปากอ่าว มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ น่าจะดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวได้พอสมควร คะแนนเฉลี่ย 2.18 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

6. ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ พิจารณาถึงความสวยงามและโดดเด่นของสภาพภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าองค์ประกอบของสภาพภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงามและโดดเด่นไม่มากนัก แต่น่าจะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้พอสมควร คะแนนเฉลี่ย 2.15 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

7. ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว พิจารณาถึงข้อจำกัดของพื้นที่ เช่น เงื่อนไขด้านกฎหมาย ความขัดแย้งในพื้นที่ หรือลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ที่อาจทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าส่วนที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ไม่มีความเข้มงวดมากนักหากจะมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คาดว่าจะได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี การเดินทางภายในพื้นที่ทำได้สะดวกโดยเฉพาะทางเรือ มีแนวโน้มว่าจะเกิดข้อพิพาทกับประชาชนเจ้าของพื้นที่ใกล้เคียงที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยวบ้าง เช่น เจ้าของนาทุ่งเจ้าของพื้นที่สัมปทานเลี้ยงหอย แต่หากมีการตกลงร่วมกัน โดยหน่วยงานราชการสนับสนุนก็สามารถแก้ไขได้ คะแนนเฉลี่ย 2.09 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

8. ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช พิจารณาถึงสภาพความสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้ ได้แก่ ความหนาแน่น ความหลากหลาย และขนาดของพันธุ์ไม้ใหญ่ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ไม่พบร่องรอยของการถูกบุกรุกทำลาย ซึ่งมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าป่าธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง สามารถพบเห็นพันธุ์ไม้ขนาดใหญ่บ้างพอสมควร มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์และ/หรือความหนาแน่นปานกลาง พื้นที่บางส่วนใหญ่ที่มีเอกสารสิทธิและอยู่ติดกับลำคลองสาธารณะ มีการตัดไม้และปลูกใหม่สลับกันไป อาจขอความร่วมมือให้เว้นไม้ใหญ่ตามแนวริมคลองไว้จะทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ ร่มรื่น มากขึ้น คะแนนเฉลี่ย 2.06 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

9. ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์ พิจารณาถึงสภาพความสมบูรณ์ของพันธุ์สัตว์ ทั้งปริมาณ ความชุกชุมและความหลากหลายของชนิดพันธุ์ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่น่าสนใจ ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีความชุกชุมและความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์พอสมควร สามารถพบเห็นตัวหรือร่องรอยของสัตว์ต่างๆ ได้บ่อยครั้ง เช่น ปลาตีน หอย และปู ชนิดต่างๆ นอกจากนี้ยังมีสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือมีความสำคัญต่อระบบนิเวศซึ่งมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ ได้แก่ นกชนิดต่างๆ ตะกวด ลิงแสม เป็นต้น คะแนนเฉลี่ย 2.03 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

10. ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
พิจารณาถึงขนาดและลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบกิจกรรม และการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น รวมทั้งความสามารถในการรองรับการขยายตัวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าพื้นที่มีขนาดเพียงพอและเหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเท่าที่จำเป็นและรองรับการขยายตัวในอนาคตได้พอสมควร คะแนนเฉลี่ย 1.97 มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

11. ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น)
พิจารณาถึงความน่าสนใจของประวัติความเป็นมาของพื้นที่ รวมถึงวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าประวัติความเป็นมาของพื้นที่บ้างเล็กน้อย คือ เป็นพื้นที่ที่เคยใช้เป็นเส้นทางผ่านจากเมืองหลวงในสมัยก่อนมายังหัวเมืองทางใต้ มีหลักฐานจากบทนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ และอยู่ใกล้กับสถานที่สำคัญคือที่ประทับของรัชการที่ 5 ที่เคยเสด็จประพาสและทรงตกปลา ที่วัด..ส่วนวิถีชีวิตชุมชนมีเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวหลายอย่าง โดยเฉพาะการเป็นชุมชนประมงพื้นบ้านมาตั้งแต่ดั้งเดิมก็ยังมีให้เห็นอยู่มาก มีความน่าสนใจและ

สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้พอสมควร คะแนนเฉลี่ย 1.82 (เท่ากับข้อ12) มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

12. ความเปราะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว พิจารณาถึงความเปราะบางอ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว (พืชพันธุ์ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม) หากถูกรบกวนจากกิจกรรมท่องเที่ยวจะเกิดความเปลี่ยนแปลงหรือเสื่อมโทรมได้ง่ายหรือยาก รวมถึงการฟื้นตัว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ อาจมีความเปราะบางอ่อนไหวพอสมควรหากถูกรบกวนมากเกินไป แต่ถ้ามีการควบคุมที่ดีจะไม่มีผลกระทบนัก สามารถรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้พอสมควร คะแนนเฉลี่ย 1.82 (เท่ากับข้อ11) มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.2 การประเมินศักยภาพของแต่ละปัจจัยชี้วัด โดยกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยชี้วัดศักยภาพ	คะแนนศักยภาพ		ค่าความสำคัญ (W)	W×R
	(R)	(W)		
1. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	2.50 (สูง)	2.60	6.50	
2. ภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว	2.35 (สูง)	2.00	4.70	
3. ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ บริเวณใกล้เคียง	2.29 (ปานกลาง)	2.20	5.04	
4.ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.24 (ปานกลาง)	2.40	5.38	
5.ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	2.18 (ปานกลาง)	3.00	6.54	
6. ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ	2.15 (ปานกลาง)	2.60	5.59	
7. ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบ กิจกรรมท่องเที่ยว	2.09 (ปานกลาง)	2.00	4.18	
8. ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช	2.06 (ปานกลาง)	2.80	5.77	
9. ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์	2.03 (ปานกลาง)	3.00	6.09	
10. ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนา เพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1.97 (ปานกลาง)	2.60	5.12	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัจจัยชี้วัดศักยภาพ	คะแนนศักยภาพ (R)	ค่าความสำคัญ (W)	W×R
11. ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม(วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	1.82 (ปานกลาง)	2.20	4.00
11. ความเปราะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากร	1.82 (ปานกลาง)	2.40	4.37
คะแนนรวมทุกปัจจัยชี้วัด	25.50	29.80	63.28

การประเมินศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ศึกษา

การประเมินศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการนำผลคะแนนศักยภาพของแต่ละปัจจัยชี้วัดซึ่งประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง มาคำนวณร่วมกับคะแนนค่าความสำคัญ (คะแนนถ่วงน้ำหนัก) ซึ่งกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ ตามสูตรที่กำหนดในวิธีการศึกษา ผลปรากฏ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 TP &= \left(\sum_{i=1}^n (R_i \times W_i) \right) / \sum_{i=1}^n W_i \\
 &= 63.28 / 29.80 \\
 &= 2.12
 \end{aligned}$$

จากผลการคำนวณพบว่า คะแนนเฉลี่ยของศักยภาพโดยรวมมีค่าเท่ากับ 2.12 ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงสามารถสรุปได้ว่าทรัพยากรป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำบางตะบูนมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น โดยปัจจัยชี้วัดศักยภาพที่สะท้อนความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติและระบบนิเวศของป่าชายเลน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นยังมีศักยภาพอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก แต่หากได้รับความร่วมมือในการอนุรักษ์ และฟื้นฟู จากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ก็จะเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความน่าสนใจสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้นอย่างแน่นอน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานราชการ จำนวน 139 ราย ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรมการท่องเที่ยว แรงจูงใจในการท่องเที่ยว ความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 105 ราย ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน การประกอบอาชีพ รายได้ ประสบการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน การเดินทาง การร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว และแรงจูงใจในการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1. เพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.48 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 29.52 (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 การจำแนกเพศของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	74	70.48
ชาย	31	29.52
รวม	105	100.00

2. อายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 18 – 35 ปี โดยมีช่วงอายุระหว่าง 26 – 35 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.43 และอายุระหว่าง 18 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมา เป็นช่วงอายุระหว่าง 46 – 55 ปี, 36 - 45 ปี และมากกว่า 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.10, 13.33 และ 7.62 ตามลำดับ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอายุต่ำกว่า 18 ปี เพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.95 (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ช่วงอายุของนักท่องเที่ยวก่อกลุ่มตัวอย่าง

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
26 – 35	33	31.43
18 – 25	30	28.57
46 – 55	19	18.10
36 – 45	14	13.33
> 55	8	7.62
< 18	1	0.95
รวม	105	100.00

3. สถานภาพสมรส พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็น โสด คิดเป็นร้อยละ 82.86 ส่วนที่สมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 17.14 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวก่อกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	87	82.86
สมรส	18	17.14
รวม	105	100.00

4. ระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาค่อนข้างสูง โดยมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.10 รองลงมาเป็นระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.57 ระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 6.67 ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 4.76 ส่วนที่เหลือเป็นระดับมัธยมต้น และระดับประถมหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 0.95 เท่ากัน (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปริญญาตรี	82	78.10
สูงกว่าปริญญาตรี	9	8.57
ม. ปลาย/เทียบเท่า	7	6.67
อนุปริญญา	5	4.76
ม. ต้น	1	0.95
ประถมหรือต่ำกว่า	1	0.95
รวม	105	100.00

5. ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาปัจจุบันอยู่ในเขตกรุงเทพฯ กรุงเทพฯมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมาได้แก่ เขตปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 16.19 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 9.52 เท่ากัน ส่วนภาคอีสาน ภาคใต้ และภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 7.62, 1.90 และ 0.95 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 ที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรุงเทพฯ	57	54.29
ปริมณฑล	17	16.19
ภาคกลาง	10	9.52
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10	9.52
ภาคอีสาน	8	7.62
ภาคใต้	2	1.91
ภาคเหนือ	1	0.95
รวม	105	100.00

6. การประกอบอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา และพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท คิดเป็นร้อยละ 51.43 และ 34.29 ตามลำดับ ส่วนอาชีพที่เหลือมีอย่างละไม่มากนัก ได้แก่ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ, ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย รับจ้างทั่วไป และแม่บ้าน/พอบ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.67, 5.71 และ 0.95 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 การประกอบอาชีพของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	54	51.43
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	36	34.29
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	6.67
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	6	5.71
รับจ้างทั่วไป	1	0.95
แม่บ้าน/พอบ้าน	1	0.95
รวม	105	100.00

7. รายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.09 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท, 20,001 – 30,000 บาท, 10,001 – 20,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.90, 18.10, 14.29 และ 7.62 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 รายได้ของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

รายได้ (ต่อเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	40	38.09
5,001 – 10,000 บาท	23	21.90
20,001 – 30,000 บาท	19	18.10
10,001 – 20,000 บาท	15	14.29
มากกว่า 30,000 บาท	8	7.62
รวม	105	100.00

8. **ประสบการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน** พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 77.14 ส่วนผู้ที่เคยท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนมาก่อนมี คิดเป็นร้อยละ 22.86 (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ประสบการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

ประสบการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	81	77.14
เคย	24	22.86
รวม	105	100.00

9. **ผู้ร่วมเดินทาง** พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มักเดินทางไปเองกับกลุ่มเพื่อน(ร่วมงานหรือสถาบันการศึกษาเดียวกัน) และมากับหน่วยงานหรือกลุ่มองค์กรต่างๆ เป็นเจ้าของ โครงการ (โรงเรียน บริษัท และหน่วยงานราชการ เป็นต้น) คิดเป็นร้อยละ 54.29 และ 40.95 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือมากับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 4.76 (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ผู้ร่วมเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ร่วมเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มากับเพื่อน	57	54.29
หน่วยงาน/องค์กร	43	40.95
มากับครอบครัว	5	4.76
รวม	105	100.00

10. **ยานพาหนะเดินทาง** พบว่ายานพาหนะที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นรถบัสทัวร์ (เช่า) คิดเป็นร้อยละ 39.04 รองลงมาเป็น รถตู้ (เช่า) และรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 25.71 และ 20.95 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือเป็นรถประจำทาง และรถยนต์ของหน่วยงานราชการ/องค์กรต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 7.62 และ 6.67 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ยานพาหนะในการเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

ยานพาหนะในการเดินทาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รถบัสทัวร์ (เช่า)	41	39.04
เช่าเหมารถตู้	27	25.72
รถยนต์ส่วนตัว	22	20.95
รถประจำทาง	8	7.62
รถยนต์ของหน่วยงาน/องค์กร	7	6.67
รวม	105	100.00

11. จำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่ม พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มของกลุ่มตัวอย่างมีขนาดตั้งแต่ 2 คน จนถึงมากที่สุดมีขนาด 200 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนอยู่ระหว่างไม่เกิน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.90 รองลงมาเป็นกลุ่มขนาด 101 – 150 คน ร้อยละ 20.95 กลุ่มขนาด 21 – 50 คน ร้อยละ 20.00 และมีกลุ่มขนาด 51 – 100 คน ร้อยละ 12.38 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มขนาดมากกว่า 150 คนขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 4.76 (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 จำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนนักท่องเที่ยวในกลุ่ม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 20 คน	44	41.91
101 – 150 คน	22	20.95
21 – 50 คน	21	20.00
51 – 100 คน	13	12.38
มากกว่า 150 คน	5	4.76
รวม	105	100.00

12. การร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว พบว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ที่กลุ่มตัวอย่างร่วมทำ มาก 3 ลำดับแรกคือ การปลูกป่าชายเลน การนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และการพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 82.86, 80.00 และ 40.95 ตามลำดับ รองลงมาเป็นการรับประทานอาหารทะเล

ที่บ้าน ชมวิถีชีวิตชุมชน เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 37.14, 17.14, 15.24 และ 12.38 ตามลำดับ โดยมีการซื้อสินค้าพื้นเมือง/ของที่ระลึกน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 6.67 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 การร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

	(n=105)	
การร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ปลูกป่าชายเลน	87	82.86
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	84	80.00
พักค้างแรม	43	40.95
รับประทานอาหารทะเลที่บ้าน	39	37.14
ชมวิถีชีวิตชุมชน	18	17.14
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	16	15.24
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	13	12.38
ซื้อสินค้าพื้นเมือง/ของที่ระลึก	7	6.67

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

13. แรงจูงใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน พบว่าแรงจูงใจที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การได้ร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม การได้เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น และความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่าและระบบนิเวศที่น่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 57.14, 51.43 และ 38.10 ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ ทักษะนิยามสวยงามเป็นธรรมชาติ ร้อยละ 34.29 ระยะทางไม่ไกลเดินทางสะดวก ร้อยละ 20.95 ค่าใช้จ่ายไม่มากนัก ร้อยละ 12.38 อาหารทะเลสดอร่อย ร้อยละ 9.52 และมีแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายหลักอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง ร้อยละ 7.62 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 แรงจูงใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

(n=105)		
แรงจูงใจสำคัญ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม	60	57.14
การได้เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น	54	51.43
ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่าและระบบนิเวศที่น่าสนใจ	40	38.10
ทัศนียภาพสวยงามเป็นธรรมชาติ	36	34.29
ระยะทางไม่ไกล เดินทางสะดวก	22	20.95
ค่าใช้จ่ายไม่มากนัก	13	12.38
อาหารทะเลสดอร่อย	10	9.52
มีแหล่งท่องเที่ยว/เป้าหมายหลักอื่นๆในบริเวณใกล้เคียง	8	7.62

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

การสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว จำนวน 105 ราย ต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ และความคิดเห็นของผู้นำชุมชนกับหน่วยงานราชการท้องถิ่นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะดำเนินการในพื้นที่ จำนวน 34 ราย โดยมีกิจกรรมที่กำหนดไว้ 12 กิจกรรม โดยแบ่งเกณฑ์ความสนใจเป็น 4 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วย เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยมาก มีคะแนนเท่ากับ 0, 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

1. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

การสำรวจความเห็นของนักท่องเที่ยว จำนวน 105 ราย พบว่า กิจกรรมทั้ง 12 กิจกรรม กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจในระดับมาก แต่มีกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความสนใจเกินค่าเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรม (2.43) เพียง 6 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คะแนนเฉลี่ย 2.72 รองลงมาเป็นกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ 2.71 คะแนน ลำดับถัดมาเป็นกิจกรรมชมหิ่งห้อย มีคะแนนเฉลี่ย 2.55 กิจกรรมชมฟาร์มเลี้ยงหอย มีคะแนนเฉลี่ย 2.50 กิจกรรมพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.45

และชมการเผาถ่านแบบโบราณ มีคะแนนเฉลี่ย 2.43 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.16) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันอย่างยิ่งกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากใน 3 ลำดับแรก คือ ได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม การได้เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่าและระบบนิเวศที่น่าสนใจ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 คะแนนเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

(n=105)		
กิจกรรมท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.72	มาก
ปลูกป่าชายเลน	2.71	มาก
ชมหิ่งห้อย	2.55	มาก
ชมฟาร์มเลี้ยงหอย	2.50	มาก
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.45	มาก
ชมการเผาถ่านแบบโบราณ	2.43	มาก
วิ่งเรือบนเลน	2.40	มาก
ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง	2.35	มาก
รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน	2.34	มาก
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน	2.30	มาก
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.30	มาก
พักค้างแรม	2.10	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.43	มาก

การเปรียบเทียบความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มเพศ จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 105 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 74 คน และเป็นเพศชาย 31 คน พบว่าทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความสนใจรวมทุกกิจกรรมใกล้เคียงกันและในแต่ละกิจกรรมส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยไม่ห่างกันมากนัก และมีกิจกรรมที่ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจมากที่สุด 3 ลำดับแรก เหมือนกัน คือ กิจกรรมปลูกป่าชายเลน นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และกิจกรรมชมหิ่งห้อย ตามลำดับ และมีกิจกรรมพักค้างแรมเป็นกิจกรรมที่ทั้งสองกลุ่มให้ความสนใจน้อยที่สุด (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มเพศ

กิจกรรมท่องเที่ยว	เพศชาย (n=31)	เพศหญิง (n=74)
ปลูกป่าชายเลน	2.68 (มาก)	2.73 (มาก)
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.71 (มาก)	2.72 (มาก)
ชมหิ่งห้อย	2.61 (มาก)	2.53 (มาก)
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.61 (มาก)	2.38 (มาก)
วิ่งเรือบนเลน	2.52 (มาก)	2.35 (มาก)
ชมฟาร์มเลี้ยงหอย	2.48 (มาก)	2.50 (มาก)
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.45 (มาก)	2.23 (มาก)
รับประทานอาหารทะเลที่บ้าน	2.32 (มาก)	2.35 (มาก)
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงที่บ้าน	2.32 (มาก)	2.30 (มาก)
ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง	2.29 (มาก)	2.38 (มาก)
ชมการเผาถ่านแบบโบราณ	2.29 (มาก)	2.49 (มาก)
พักค้างแรม	2.10 (มาก)	2.11 (มาก)
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.45 (มาก)	2.43 (มาก)

การเปรียบเทียบความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มอายุ จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 104 คน แยกเป็นกลุ่มอายุระหว่าง 18 – 35 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยหนุ่มสาว จำนวน 63 คน และกลุ่มอายุ 36 ปีขึ้นไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวัยกลางคนขึ้นไป จำนวน 41 คน พบว่า ค่าเฉลี่ยความสนใจรวมทุกกิจกรรมของกลุ่มอายุระหว่าง 18 – 35 ปี มีมากกว่ากลุ่มอายุ 36 ปีขึ้นไป เล็กน้อย คือ 2.49 และ 2.35 ตามลำดับ นอกจากนี้ ค่าเฉลี่ยความสนใจในแต่ละกิจกรรมของกลุ่มอายุระหว่าง 18 – 35 ปี จะมากกว่ากลุ่มอายุ 36 ปีขึ้นไป เกือบทุกกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมรับประทานอาหารทะเลที่บ้านเท่านั้นที่กลุ่มอายุ 36 ปีขึ้นไป มีความสนใจมากกว่ากลุ่มอายุ 18 – 35 ปี เล็กน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.41 และ 2.30 ตามลำดับ และยังพบว่า มีกิจกรรมที่ กลุ่มอายุ 18 – 35 ปี ให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มอายุ 36 ปีขึ้นไป อย่างชัดเจนคือ กิจกรรมถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง และกิจกรรมวิ่งเรือบนเลน (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวดต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มอายุ

กิจกรรมท่องเที่ยว	18 – 35 ปี (n=63)	36 ปีขึ้นไป (n=41)
ปลูกป่าชายเลน	2.78 (มาก)	2.78 (มาก)
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.76 (มาก)	2.66 (มาก)
ชมหิ่งห้อย	2.59 (มาก)	2.49 (มาก)
ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง	2.59 (มาก)	1.93 (ปานกลาง)
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.51 (มาก)	2.37 (มาก)
ชมฟาร์มเลี้ยงหอย	2.49 (มาก)	2.49 (มาก)
วิ่งเรือบนเลน	2.48 (มาก)	2.27 (มาก)
ชมการเผาถ่านแบบโบราณ	2.44 (มาก)	2.39 (มาก)
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.37 (มาก)	2.20 (มาก)
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน	2.33 (มาก)	2.24 (มาก)
รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน	2.30 (มาก)	2.41 (มาก)
พักค้างแรม	2.22 (มาก)	1.93 (ปานกลาง)
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.49 (มาก)	2.35 (มาก)

การเปรียบเทียบความสนใจของนักท่องเที่ยวดต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มอาชีพ จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 105 คน แยกเป็นกลุ่มนักศึกษา จำนวน 54 คน และกลุ่มอาชีพทั่วไป จำนวน 51 คน พบว่า ค่าเฉลี่ยความสนใจรวมทุกกิจกรรมของกลุ่มนักศึกษา มีมากกว่ากลุ่มอาชีพทั่วไป เล็กน้อย คือ 2.51 และ 2.35 ตามลำดับ นอกจากนี้ ค่าเฉลี่ยความสนใจในแต่ละกิจกรรมของกลุ่มนักศึกษา จะมากกว่ากลุ่มอาชีพทั่วไป เกือบทุกกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมชมฟาร์มเลี้ยงหอย และกิจกรรมรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้านเท่านั้นที่กลุ่มอาชีพทั่วไป มีความสนใจมากกว่ากลุ่มนักศึกษาเล็กน้อย (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มอาชีพ

กิจกรรมท่องเที่ยว	นักศึกษา	อาชีพทั่วไป
	(n=54)	(n=51)
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.80 (มาก)	2.69 (มาก)
ปลูกป่าชายเลน	2.80 (มาก)	2.63 (มาก)
ชมหิ่งห้อย	2.59 (มาก)	2.51 (มาก)
ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง	2.57 (มาก)	2.12 (มาก)
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.57 (มาก)	2.35 (มาก)
วิ่งเรือบนเลน	2.50 (มาก)	2.29 (มาก)
ชมการเผาถ่านแบบโบราณ	2.44 (มาก)	2.41 (มาก)
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.44 (มาก)	2.14 (มาก)
ชมฟาร์มเลี้ยงหอย	2.43 (มาก)	2.57 (มาก)
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน	2.41 (มาก)	2.20 (มาก)
รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน	2.30 (มาก)	2.39 (มาก)
พักค้างแรม	2.26 (มาก)	1.94 (ปานกลาง)
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.51 (มาก)	2.35 (มาก)

การเปรียบเทียบความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน ระหว่างกลุ่มผู้ที่พักค้างแรม จำนวน 43 คน และกลุ่มผู้ที่ไม่พักค้างแรม จำนวน 62 คน พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความสนใจรวมทุกกิจกรรมใกล้เคียงกัน คือ 2.42 และ 2.41 ตามลำดับ โดยในแต่ละกิจกรรมส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยไม่ห่างกันมากนัก เว้นแต่กิจกรรมถีบกระดานเลนเก็บหอยแครงซึ่งกลุ่มพักค้างให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มไม่พักค้างค่อนข้างมาก คะแนนเฉลี่ย 2.67 และ 2.13 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน แยกตามกลุ่มผู้พักค้างแรมและไม่พักค้างแรม

กิจกรรมท่องเที่ยว	กลุ่มพักค้าง	กลุ่มไม่พักค้าง
	(n=43)	(n=62)
ปลูกป่าชายเลน	2.77 (มาก)	2.68 (มาก)
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.72 (มาก)	2.73 (มาก)
ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง	2.67 (มาก)	2.13 (มาก)
ชมหิ่งห้อย	2.56 (มาก)	2.55 (มาก)
ชมการเผาถ่านแบบโบราณ	2.53 (มาก)	2.52 (มาก)
ชมฟาร์มเลี้ยงหอย	2.47 (มาก)	2.52 (มาก)
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.44 (มาก)	2.45 (มาก)
วิ่งเรือบนเลน	2.44 (มาก)	2.37 (มาก)
รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน	2.40 (มาก)	2.31 (มาก)
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน	2.37 (มาก)	2.26 (มาก)
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	1.88 (ปานกลาง)	2.32 (มาก)
พักค้างแรม	1.79 (ปานกลาง)	2.06 (มาก)
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.42 (มาก)	2.41 (มาก)

ความสนใจต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนของนักท่องเที่ยวซึ่งได้ผ่านการร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวมาแล้ว อาจแสดงถึงความความพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับพบว่า เกือบทุกกิจกรรมได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวในระดับมาก ยกเว้นกิจกรรมการพักค้างแรม ได้รับความสนใจในระดับปานกลาง และมีกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความสนใจเกินค่าเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรม (2.48) ได้แก่ กิจกรรมปลูกป่าชายเลน ซึ่งได้รับความสนใจมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 2.77 รองลงมาซึ่งมีคะแนนใกล้เคียงกัน คือ กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คะแนนเฉลี่ย 2.74 ถัดมาเป็นกิจกรรมพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และกิจกรรมชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน มีคะแนนเฉลี่ย 2.69 และ 2.66 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 คะแนนเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนหลังการร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว

กิจกรรมท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
ปลูกป่าชายเลน	2.77 (n=87)	มาก
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.74 (n=84)	มาก
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.69 (n=13)	มาก
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน(รวมกิจกรรมย่อยทั้งหมด)	2.66 (n=18)	มาก
รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน	2.41 (n=39)	มาก
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.31 (n=16)	มาก
พักผ่อน	1.79 (n=43)	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.48	

2. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่น

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น ในฐานะเป็นผู้รู้จักพื้นที่และความพร้อมของชุมชนเป็นอย่างดี จำนวน 34 ราย ต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมจะดำเนินการในพื้นที่ศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นรวมทุกกิจกรรมของกลุ่มราชการท้องถิ่น มีมากกว่ากลุ่มผู้นำชุมชน มากพอสมควร คือ 2.50 และ 2.04 ตามลำดับ โดยกิจกรรมที่ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างชัดเจนคือ การถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง กลุ่มผู้นำชุมชนมีความเห็นในระดับปานกลาง แต่ตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่นมีความเห็นในระดับมาก และการชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชนกลับมีค่าเฉลี่ยความเห็นมากกว่าตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น และเมื่อนำค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยร่วมกัน ปรากฏว่า กิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกินค่าเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรม (2.28) เพียง 6 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดคือ กิจกรรมรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน มีคะแนนเฉลี่ย 2.81 รองลงมาได้แก่ กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.71 กิจกรรมชมฟาร์มเลี้ยงหอย มีคะแนนเฉลี่ย 2.66 กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน และกิจกรรมชมการเผาถ่านแบบโบราณ มีคะแนนเฉลี่ย 2.63 เท่ากัน และกิจกรรมพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.47 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

กิจกรรมท่องเที่ยว	ผู้นำชุมชน (n=29)	หน่วยงานราชการ (n=5)	เฉลี่ย (n=34)
รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน	2.62	3.00	2.81
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.41	3.00	2.71
ชมฟาร์มเลี้ยงหอย	2.31	3.00	2.66
ปลูกป่าชายเลน	2.45	2.80	2.63
ชมการเผาถ่านแบบโบราณ	2.45	2.80	2.63
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.14	2.80	2.47
ตีบกระดานเลนเก็บหอยแครง	1.83	2.60	2.22
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน	2.34	2.00	2.17
พักค้างแรม	1.79	2.20	2.00
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	1.52	2.40	1.96
ชมหิ่งห้อย	1.55	1.60	1.58
วิ่งเรือบนเลน	1.14	1.80	1.47
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.04	2.50	2.28

จากการสำรวจความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ (ตารางที่ 4.16) และผู้นำชุมชนกับหน่วยงานราชการท้องถิ่นเห็นว่าเหมาะสม (ตารางที่ 4.22) เมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยร่วมกัน พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมาก ยกเว้นกิจกรรมชมหิ่งห้อย และกิจกรรมวิ่งเรือบนเลน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับปานกลางเท่านั้น โดยมีกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกินค่าเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรม (2.32) เพียง 6 กิจกรรมเท่านั้น กิจกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คะแนนเฉลี่ย 2.71 รองลงมาเป็นกิจกรรมปลูกป่าชายเลน และกิจกรรมรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้านซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.65 คะแนน ลำดับถัดมาเป็นกิจกรรมชมฟาร์มเลี้ยงหอย มีคะแนนเฉลี่ย 2.60 กิจกรรมชมการเผาถ่านแบบโบราณ มีคะแนนเฉลี่ย 2.56 และกิจกรรมพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.46 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23 คะแนนเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

(n=139)		
กิจกรรมท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.71	มาก
ปลูกป่าชายเลน	2.65	มาก
รับประทานอาหารทะเลที่บ้าน	2.65	มาก
ชมฟาร์มเลี้ยงหอย	2.60	มาก
ชมการเผาถ่านแบบโบราณ	2.56	มาก
พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.46	มาก
ถีบกระดานเล่นเก็บหอยแครง	2.26	มาก
ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงที่บ้าน	2.21	มาก
เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	2.07	มาก
พักค้างแรม	2.03	มาก
ชมหิ่งห้อย	1.90	ปานกลาง
วิ่งเรือบนเลน	1.78	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยรวม	2.32	

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานราชการ ในท้องถิ่น จำนวน 34 คน ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือไม่ ผลเสียที่ชุมชนรู้สึกกังวล ผลประโยชน์ที่ชุมชนต้องการ การยอมรับจากประชาชนในชุมชน การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น รวมถึงการจัดการเบื้องต้นตามองค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. **ความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด หรือร้อยละ 97.06 มีความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชน โดยส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่าจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 ความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
ต้องการ	97.06
ไม่ต้องการ	2.94
รวม	100.00

2. ผลประโยชน์ที่ชุมชนต้องการมากที่สุด พบว่าผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพเสริมและมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 79.41 รองลงมาคือมีความต้องการให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมากยิ่งขึ้น และต้องการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวเศรษฐกิจภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 64.71 และ 50.00 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25 ผลประโยชน์ที่ชุมชนต้องการมากที่สุดจากการท่องเที่ยว

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
ประชาชนท้องถิ่นมีอาชีพเสริม/รายได้เพิ่มมากขึ้นจากการท่องเที่ยว	79.41
ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ/วิถีชีวิตชุมชนยิ่งขึ้น	64.71
กระตุ้นให้เกิดการขยายตัวเศรษฐกิจภายในชุมชน	50.00
ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก/ประทับใจของนักท่องเที่ยว	44.12
เกิดการรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน	41.18
คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นจากการพัฒนาสาธารณูปโภค	11.76

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

3. ผลเสียกับชุมชนที่รู้สึกกังวลมากที่สุด พบว่าผลเสียจากการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างรู้สึกกังวลมากที่สุดคือ อาจทำให้มีขยะ สิ่งปฏิกูล และมลภาวะในชุมชนมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 73.53 รองลงมาคือ การกระจายผลประโยชน์ไม่เป็นธรรม และทรัพยากรป่าชายเลนเสื่อมโทรมหรืออาจถูกบุกรุกมากยิ่งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 58.82 เท่ากัน (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 ผลเสียที่ชุมชนรู้สึกกังวลมากที่สุดจากการท่องเที่ยว

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
มีขยะ สิ่งปฏิกูล และมลภาวะในชุมชนมากขึ้น	73.53
การกระจายผลประโยชน์ไม่เป็นธรรม	58.82
ทรัพยากรป่าชายเลนเสื่อมโทรม/ถูกบุกรุกมากยิ่งขึ้น	58.82
มีการแข่งขันกันเองภายในชุมชน	38.24
วิถีชีวิตที่เคยสงบสุขเปลี่ยนแปลงไป	29.41

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

4. การยอมรับจากประชาชนในชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50.00 มีความเห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นจะให้การยอมรับการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในระดับปานกลาง (40 - 60%) และร้อยละ 44.12 เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นจะให้การยอมรับเป็นส่วนใหญ่ (มากกว่า 70%) ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีผู้ตอบไม่แน่ใจ ร้อยละ 5.88 (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 การยอมรับจากประชาชนในชุมชนหากมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
ปานกลาง (40 - 60%)	50.00
ส่วนใหญ่ (มากกว่า 70%)	44.12
ไม่แน่ใจ	5.88
รวม	100.00

5. การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการสนับสนุนการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.47 รองลงมาเป็นการจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 73.53 ส่วนการประชาสัมพันธ์และการจัดสรรงบประมาณให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 44.12 เท่ากัน (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	76.47
การจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยว	73.53
การประชาสัมพันธ์	44.12
งบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว	44.12
สินเชื่อสำหรับการลงทุน	29.41
สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	17.65

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

6. การพัฒนา/ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะมีการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.29 รองลงมาเป็นสะพาน/ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ร้อยละ 58.82 สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ร้อยละ 44.12 และที่พักนักท่องเที่ยว ร้อยละ 41.18 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 การพัฒนา/ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	85.29
สะพาน/ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	58.82
สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน	44.12
ที่พักนักท่องเที่ยว	41.18
ท่าเทียบเรือ	20.56

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

7. องค์กรบริหารการท่องเที่ยว พบว่า รูปแบบของการจัดตั้งองค์กรสำหรับบริหารการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด คือ การจัดตั้งองค์กรกลางของชุมชนเป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการภายใต้การสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 82.35 รองลงมาเป็นการบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(เทศบาลตำบลบางตะบูน) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 67.65 และเป็นการรวมกลุ่มกันเองของประชาชนท้องถิ่นที่มีความ

สนใจและพร้อมที่จะประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 52.94 ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 5.88 ที่เห็นว่าควรเป็นผู้ประกอบการเอกชนภายในชุมชนเอง แต่ไม่มีผู้เห็นด้วยถ้าเป็นการบริหารจัดการ โดยผู้ประกอบการเอกชนจากภายนอกชุมชน (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 การจัดตั้งองค์กรการบริหารจัดการ

	(n=34)
ความคิดเห็น	ร้อยละ
องค์กรกลางของชุมชนเป็นแกนนำหลัก มีหน่วยงานอื่นๆสนับสนุน	82.35
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนนำหลักและชุมชนมีส่วนร่วม	67.65
กลุ่มของประชาชนท้องถิ่นที่สนใจประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	52.94
หน่วยงานรัฐอื่นๆที่เกี่ยวข้องเป็นแกนนำหลักและชุมชนมีส่วนร่วม	38.24
ผู้ประกอบการเอกชนภายในชุมชน	5.88

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

8. การจัดการเพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรกำหนดเขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวให้ชัดเจนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.35 รองลงมาเป็นการควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการในช่วงเวลาเดียวกันไม่ให้มีมากเกินไป คิดเป็นร้อยละ 55.88 การห้ามนักท่องเที่ยวนำภาชนะที่อาจจะกลายเป็นขยะเข้าไปในพื้นที่โดยเด็ดขาด คิดเป็นร้อยละ 44.12 และให้นักท่องเที่ยวจ่ายค่าธรรมเนียมในการนำภาชนะที่อาจจะกลายเป็นขยะเข้าไปในพื้นที่และรับเงินคืนเมื่อนำกลับมาทิ้งในที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 35.29 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 การจัดการเพื่อลดผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยว

	(n=34)
ความคิดเห็น	ร้อยละ
กำหนดเขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวให้ชัดเจน	82.35
ควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการในช่วงเวลาเดียวกันไม่ให้มีมากเกินไป	55.88
ห้ามนักท่องเที่ยวนำภาชนะที่อาจจะกลายเป็นขยะเข้าไปในพื้นที่โดยเด็ดขาด	44.12
ให้นักท่องเที่ยวจ่ายค่าธรรมเนียมในการนำภาชนะที่อาจจะกลายเป็นขยะเข้าไปในพื้นที่ และรับเงินคืนเมื่อนำกลับมาทิ้งในที่กำหนด	35.29

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

9. การจัดการด้านการสื่อความหมาย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้บุคคลทำหน้าที่มัคคุเทศก์มีความเหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.18 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่ามีโครงการอบรมมัคคุเทศก์ในพื้นที่อยู่แล้ว รองลงมาเป็นการใช้แผ่นป้ายหรือแผ่นโปสเตอร์ และการจัดทำคู่มือนักท่องเที่ยว เพื่อเผยแพร่คำแนะนำและให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 79.41 และ 76.47 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 การจัดการด้านการสื่อความหมาย

	(n=34)
ความคิดเห็น	ร้อยละ
การใช้บุคคลทำหน้าที่มัคคุเทศก์	91.18
การใช้แผ่นป้ายหรือแผ่นโปสเตอร์	79.41
การจัดทำคู่มือนักท่องเที่ยว	76.47

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

10. การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหากจำเป็นต้องจัดเลี้ยงอาหารกลางวัน ควรจัดเลี้ยงแบบบริการตนเองโดยกลุ่มแม่บ้านของชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.35 โดยให้เหตุผลว่าจะได้มีส่วนร่วมและมีรายได้จากการท่องเที่ยว รองลงมาเป็นการจัดเลี้ยงโดยร้านอาหารในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 67.65 อาจเนื่องจากในพื้นที่มีร้านอาหารที่มีชื่อเสียงด้านอาหารทะเลพื้นเมืองอยู่แล้วเป็นการกระจายผลประโยชน์ในพื้นที่ และการจัดเลี้ยงด้วยอาหารกล่องพร้อมน้ำดื่ม คิดเป็นร้อยละ 61.76 ตามลำดับ มีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 11.76 ที่เห็นว่านักท่องเที่ยวควรจัดหามาเองจะสะดวกกว่า (ตารางที่ 4.33)

ตารางที่ 4.33 การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
จัดเลี้ยงแบบบริการตนเองโดยกลุ่มแม่บ้านของชุมชน	82.35
จัดเลี้ยงโดยร้านอาหารในท้องถิ่น	67.65
จัดเลี้ยงแบบอาหารกล่องพร้อมน้ำดื่มโดยผู้จัด	61.76
นักท่องเที่ยวจัดหาเอง	11.76

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

11. การให้บริการที่พักแรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหากจะมีการให้บริการที่พัก ควรเป็นแบบโฮมสเตย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.65 รองลงมาเป็นแบบกะเตงกลางทะเล คิดเป็นร้อยละ 58.82 และเป็นวัดหรือโรงเรียน ร้อยละ 41.18 ตามลำดับ นอกจากนี้มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนเห็นว่าอาจเป็นแบบรีสอร์ท และแบบกางเต็นท์ ร้อยละ 20.56 เท่ากัน (ตารางที่ 4.34)

ตารางที่ 4.34 การให้บริการที่พักแรม

(n=34)	
ความคิดเห็น	ร้อยละ
แบบโฮมสเตย์	67.65
แบบกะเตงกลางทะเล	58.82
วัด/โรงเรียน	41.18
แบบรีสอร์ท	20.56
กางเต็นท์	20.56

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

เป็นแนวทางการพัฒนาซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลการสำรวจพื้นที่ การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 139 คน ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารและรายงานต่างๆ รวมทั้งการสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ มีประเด็นสำคัญและรายละเอียดดังนี้

สภาพปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

1. ด้านสภาพพื้นที่และการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ทรัพยากรป่าชายเลน โดยเฉพาะริมถนนและริมคลองบางส่วนขาดความร่มรื่นและยังไม่อุดมสมบูรณ์มากนัก อาจจะเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งมีเอกสารสิทธิ์ และถูกปรับเป็นพื้นที่สำหรับการเลี้ยงกุ้งทะเล ซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยได้ผลมากนัก บางช่วงก็ถูกปล่อยทิ้งร้าง หรือมีการปลูก โกงกางเพื่อตัดไม้เผาถ่านแต่ก็มักจะไม่มีการวางแผนในการตัดไม้ที่เหมาะสม หรือบางพื้นที่มีดินไม้ขึ้นตายอยู่จำนวนมาก แต่เจ้าของไม้ไม่ได้ให้ความสนใจดูแล ซึ่งอาจจะเป็นเพราะต้องมีค่าใช้จ่ายมาก และยุ่งยากในการดูแลรักษา

นอกจากนี้พื้นที่ที่เคยเป็นคูแพรกสาธารณะสำหรับเป็นทางให้น้ำทะเลขึ้นลงตามธรรมชาติจำนวนมากในอดีต ถูกเจ้าของนาทุ่งรอบๆ ที่มีพื้นที่ติดกับคูแพรกทั้งสองฝั่ง ฉวยโอกาสทำการปิดคูแพรกและทำเป็นประตูน้ำส่วนตัว สำหรับการระบายน้ำเข้า-ออกจากร่องน้ำ ทำให้ประชาชนอื่นๆ ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป และการระบายน้ำออกจากร่องน้ำสู่ทะเลโดยตรง อาจมีส่วนทำให้สภาพแวดล้อมทางน้ำเสื่อมโทรมได้

ส่วนพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติส่วนที่เป็นพื้นที่ดินงอกซึ่งอยู่ติดกับทะเล มีชาวบ้านบางส่วนจับจองขอสัมปทานเลี้ยงหอย แต่ดอกหอยค่อนข้างอยู่ติดกับป่าชายเลนมากเกินไป อาจทำให้เป็นอุปสรรคในการล่องเรือชมพื้นที่ ขณะที่ในคลองยังมีขยะมากและน้ำในคลองไม่ค่อยใส โดยเฉพาะเวลาน้ำขึ้น-ลง สภาพภูมิทัศน์สองข้างทางตามถนนภายในหมู่บ้านยังคงไม่ค่อยเป็นระเบียบมากนัก

2. **ด้านความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชน** พบว่า ประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจถึงความจำเป็น ประโยชน์ และกระบวนการของการมีส่วนร่วม มีความพยายามในการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์จากหน่วยงานต่างๆ บ้างพอสมควร แต่การรวมกลุ่มเป็นไปอย่างหลวมๆ เฉพาะกลุ่ม และยังขาดกระบวนการที่จะพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องจริงจัง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้กลุ่มผู้นำชุมชนเองยังขาดองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งยังไม่มี การจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีการส่งเสริมบ้างในเรื่องของการอบรมด้านมัคคุเทศก์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาของท้องถิ่น เมื่อจบการศึกษาไปก็อาจแยกย้ายกันไปศึกษาต่อหรือทำงานที่อื่นๆ ทำให้ยังไม่สามารถเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้มากนัก

3. **ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก** พบว่ามีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ในเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการบางส่วน เช่น สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะบูน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น แต่ยังเป็นเพียงข้อมูลแนะนำสถานที่และสิ่งที่น่าสนใจด้านการท่องเที่ยว เท่านั้น ยังไม่มีรูปแบบของการประกอบการท่องเที่ยวที่ชัดเจน กิจกรรมที่มีอยู่เป็นเพียงรูปแบบของการเข้าค่ายเยาวชนหรือการดูงานด้านระบบนิเวศป่าชายเลน ร่วมกับการนำชมวิถีชีวิตของชุมชนริมแม่น้ำบางตะบูนเป็นครั้งคราว นอกจากนี้ยังไม่พบว่ามี การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมากนัก โดยเฉพาะสถานที่สำหรับเป็นจุดให้บริการหรือการต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่จากการสอบถามทราบว่า มีโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณหน้าสำนักงานเทศบาลเพื่อรองรับการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้รับอนุมัติงบประมาณดำเนินการ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง

4. **ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง** พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ยังไม่มีนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างชัดเจน และยังไม่สามารถผลักดันให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ อาจจะเนื่องจากไม่มีบุคลากรที่มีองค์ความรู้ทางด้านนี้เพียงพอ และขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน นอกจากนี้ยังขาดการประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อขอความสนับสนุนและบูรณาการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ในการส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษาให้เกิดขึ้นได้อย่างจริงจัง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

1. การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่พบว่าปัจจัยชี้วัดศักยภาพส่วนใหญ่มีเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะปัจจัยที่บ่งชี้ถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและระบบนิเวศป่าชายเลน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว รวมถึงปัจจัยด้านความเหมาะสมและข้อจำกัดในการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว จึงควรหามาตรการเพื่อเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น

1.1 ส่งเสริมความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนและสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนในท้องถิ่น

1.2 ในส่วนของพื้นที่บริเวณริมถนนและริมคลองที่จะใช้เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยว ซึ่งเอกชนเป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ์ ควรมีการเจรจาเพื่อขอความร่วมมือและหาวิธีการที่เหมาะสมร่วมกันในการฟื้นฟูสภาพของพืชพันธุ์ไม้ป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 ควรร่วมกันกำหนดระยะห่างระหว่างแนวคอกหอยส่วนที่ติดกับพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติให้มีระยะห่างมากพอเพื่อให้สามารถล่องเรือพานักท่องเที่ยวชมพื้นที่ได้อย่างสะดวก

1.4 พื้นที่ที่เคยเป็นลูแพรกซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมกันพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูให้กลับมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้หรือไม่ ซึ่งต้องคำนึงถึงการรักษาผลประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ของชุมชนส่วนรวมอย่างสมดุล โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก

1.5 ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมน้ำอย่างถูกเหมาะสมและต่อเนื่อง

2. การพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยว

2.1 จากการศึกษาเบื้องต้น แม้ว่าพื้นที่จะมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับที่ไม่สูงนัก แต่มีลักษณะผสมผสานกับความเป็นวิถีชุมชนประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

2.2 กิจกรรมที่เหมาะสม คือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน เป็นกิจกรรมหลัก การรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ชมฟาร์มเลี้ยงหอย ชมการเผาถ่านแบบโบราณ และการพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน โดยเส้นทางหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ คือ บริเวณตั้งแต่คลองลัด คลองซ่าง คลองช่อง และแนวป่าชายเลนธรรมชาติส่วนที่ติดทะเล ส่วนวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านและภูมิปัญญาพื้นบ้านอื่นๆก็เป็นกิจกรรมที่ควรจะพัฒนาเช่นกัน โดยอาจกำหนดรูปแบบรายการท่องเที่ยว ได้ 2 แบบ คือ แบบครึ่งวันและแบบเต็มวัน ส่วนแบบค้างคืนชุมชนอาจยังไม่มีความพร้อมมากนัก

2.3 ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับกับแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณใกล้เคียงได้อีกมากมาย เช่น การล่องเรือชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำบางตะบูน ชมหิ่งห้อยที่บ้านสามแพรก หรือการเที่ยวชมวัดและกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งอยู่ในเขตตำบลบางตะบูนเช่นเดียวกัน

2.4 ควรให้ความสำคัญต่อกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มให้ความสนใจ ซึ่งจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า กลุ่มวัยหนุ่มสาวให้ความสนใจกิจกรรมเกือบทุกประเภทมากกว่ากลุ่มวัยกลางคนขึ้นไป ยกเว้นกิจกรรมการรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ที่กลุ่มวัยกลางคนขึ้นไปจะให้ความสนใจมากกว่า ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาชีพทั่วไป

2.5 ควรทำการศึกษากิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพิ่มเติม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั่วถึงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นมากกว่านี้

3. การพัฒนาความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ควรจะทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง เนื่องจากถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งโดยหลักการและเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้ไปอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3.2 จำเป็นต้องให้การสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ทราบความสำคัญ จุดมุ่งหมายหลัก และกระบวนการจัดการ รวมถึงการจัดตั้งองค์กรกลางของชุมชนสำหรับบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถตัดสินใจ วางแผนและดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต ภายใต้การบูรณาการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (เพชรบุรี) เป็นต้น

4. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน

4.1 ควรพัฒนาสถานที่สำหรับเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นลำดับแรก อาจจะใช้สถานที่บริเวณหน้าสำนักงานเทศบาล หรือหน้าท่าเรือวัดปากอ่าว หรือบริเวณท่าเรือวัดปากลาด

4.2 จัดทำสะพานหรือทางเดินสำหรับศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ซึ่งอาจเป็นแนวป่าชายเลนธรรมชาติบริเวณฝั่งขวา (หลังสำนักงานเทศบาลฯ) หรือฝั่งขวาของปากแม่น้ำบางตะนูน

4.3 จัดหาสถานที่ประชาชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่ายได้โดยสะดวก

ส่วนการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ก็ควรจะมีการระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกลมกลืน รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน ในครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ 1. ศึกษาศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 2. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติบริเวณฝั่งซ้ายของปากแม่น้ำบางตะบูน ในท้องที่ของหมู่ที่ 1 (บ้านปากอ่าว) หมู่ที่ 2 (บ้านคู้ใหญ่) และหมู่ที่ 3 (บ้านคลองลัด) ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จ. เพชรบุรี มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ การสำรวจพื้นที่ภาคสนาม และการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนตัวแทนหน่วยงานราชการในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียง รวมเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 139 คน นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการตามแต่โอกาสจะอำนวย โดยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยชี้วัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 12 ปัจจัย โดยให้สอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญสำหรับการประเมินแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย ได้แก่ 1. ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช 2. ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์ 3. ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น) 4. ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ 5. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ 6. ความเปราะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว 7. ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8. ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว 9. ปัจจัยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 10. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว 11. ภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว และ 12. ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณใกล้เคียง พร้อมทั้งแบ่งเกณฑ์ระดับความสำคัญออกเป็น 3 ระดับ คือ ความสำคัญระดับสูง ให้คะแนนเท่ากับ 3 ความสำคัญระดับปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 2 และความสำคัญระดับต่ำ ให้คะแนนเท่ากับ 1 ผลปรากฏดังนี้

การให้ค่าความสำคัญ (weighted score หรือค่า W) ของปัจจัยชี้วัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลปรากฏว่า มีปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยความสำคัญอยู่ในเกณฑ์สำคัญมาก จำนวน 8 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์และความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ มีคะแนน 3.00 เท่ากัน รองลงมาคือความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช มีคะแนน 2.80 ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีคะแนน 2.60 เท่ากัน ความเปราะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนน 2.40 เท่ากัน ตามลำดับ ส่วนปัจจัยอีก 4 ปัจจัย ที่เหลือมีค่าเฉลี่ยความสำคัญอยู่ในเกณฑ์สำคัญปานกลางเท่านั้น ได้แก่ ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณใกล้เคียง มีคะแนน 2.20 เท่ากัน และข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว มีคะแนน 2.00 เท่ากัน ตามลำดับ เมื่อรวมค่าความสำคัญของทุกปัจจัยชี้วัดทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 29.80 คะแนน

การประเมินศักยภาพของปัจจัยชี้วัดแต่ละปัจจัยโดยกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานราชการในท้องถิ่น จำนวน 34 คน โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ระดับ คือ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ พร้อมคำอธิบายเกณฑ์ในระดับต่างๆ เพื่อให้ผู้ประเมินได้ทำความเข้าใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผลปรากฏว่า มีปัจจัยชี้วัดที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับสูง จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว มีคะแนนเฉลี่ย 2.50 และ 2.35 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยชี้วัดอื่นๆที่เหลือ จำนวน 10 ปัจจัย กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณใกล้เคียง คะแนนเฉลี่ย 2.29 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คะแนนเฉลี่ย 2.24 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ คะแนนเฉลี่ย 2.18 ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ คะแนนเฉลี่ย 2.15 ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว คะแนนเฉลี่ย 2.09 ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช คะแนนเฉลี่ย 2.06 ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์ คะแนนเฉลี่ย 2.03 ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คะแนนเฉลี่ย 1.97 และปัจจัยชี้วัดด้านความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น) กับปัจจัยชี้วัดด้านความเปราะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว คะแนนเฉลี่ย 1.82 เท่ากัน ตามลำดับ

จากการให้คะแนนศักยภาพของแต่ละปัจจัยชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 34 คน เมื่อนำมาคำนวณร่วมกับคะแนนค่าความสำคัญ(คะแนนถ่วงน้ำหนัก) ซึ่งกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ ตามสูตรที่กำหนดในวิธีการศึกษา ผลการประเมินศักยภาพโดยรวมครั้งนี้ ปรากฏว่าทรัพยากรป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 2.12

2. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

2.1 ข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

การสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 105 ราย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.48 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 29.52 มีอายุอยู่ระหว่าง 18 – 35 ปี เป็นส่วนใหญ่ โดยมีช่วงอายุระหว่าง 26 – 35 ปี มากที่สุด ร้อยละ 31.43 และอายุระหว่าง 18 – 25 ปี ร้อยละ 28.57 มีสถานภาพเป็นโสดเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 82.86 มีการศึกษาคอนข้างสูง โดยมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.10 ภูมิลำเนาปัจจุบันอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.29 เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 51.43 และพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท ร้อยละ 34.29 มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.09 รองลงมาได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.90 ส่วนใหญ่ไม่เคยท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 77.14 ส่วนใหญ่มักเดินทางไปท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน(ร่วมงานหรือสถาบันการศึกษาเดียวกัน) และมากับหน่วยงานหรือกลุ่มองค์กรต่างๆ เป็นเจ้าของ โครงการ (โรงเรียน บริษัท และหน่วยงานราชการ เป็นต้น) คิดเป็นร้อยละ 54.29 และ 40.95 ตามลำดับ ยานพาหนะที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นรถบัสทัวร์ (เช่า) คิดเป็นร้อยละ 39.04 รองลงมาเป็น รถตู้ (เช่า) และรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 25.71 และ 20.95 ตามลำดับ จำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มของกลุ่มตัวอย่าง มีขนาดตั้งแต่ 2 คน จนถึงมากที่สุดมีขนาด 200 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนอยู่ระหว่างไม่เกิน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.90 รองลงมาเป็นกลุ่มขนาด 101 – 150 คน ร้อยละ 20.95 กิจกรรมส่วนใหญ่ที่กลุ่มตัวอย่างร่วมทำมาก 3 ลำดับแรกคือ การปลูกป่าชายเลน การนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และการพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 82.86, 80.00 และ 40.95 ตามลำดับ และแรงจูงใจที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การได้ร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม การได้เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน

ท้องถิ่น และความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่าและระบบนิเวศที่น่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 57.14, 51.43 และ 38.10 ตามลำดับ

2.2 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

การสำรวจความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานราชการ ในท้องถิ่น ในฐานะที่ควรจะรู้จักพื้นที่และความต้องการของชุมชนเป็นอย่างดี จำนวน 34 ราย และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 105 ราย ต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่ศึกษาที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นจากการสำรวจพื้นที่ร่วมกับตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 12 ประเภท ได้แก่ 1) กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน 2) เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน 3) พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน 4) ปลูกป่าชายเลน 5) ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง 6) วิ่งเรือบนเลน 7) ชมหิ่งห้อย 8) ชมฟาร์มเลี้ยงหอย 9) ชมการเผาถ่านแบบโบราณ 10) ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน 11) พักค้างแรม 12) รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน โดยแบ่งเกณฑ์ความเหมาะสมเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และไม่เห็นด้วย มีคะแนนเท่ากับ 3, 2, 1 และ 0 ตามลำดับ ผลปรากฏดังนี้

การสำรวจความเห็นของนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจในระดับมาก ในทุกกิจกรรม แต่มีกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความสนใจเกินค่าเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรม (2.43) เพียง 6 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คะแนนเฉลี่ย 2.72 รองลงมาเป็นกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ 2.71 คะแนน ลำดับถัดมาเป็นกิจกรรมชมหิ่งห้อย มีคะแนนเฉลี่ย 2.55 กิจกรรมชมฟาร์มเลี้ยงหอย มีคะแนนเฉลี่ย 2.50 กิจกรรมพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.45 และชมการเผาถ่านแบบโบราณ มีคะแนนเฉลี่ย 2.43 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันอย่างยิ่งกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากใน 3 ลำดับแรก คือ ได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม การได้เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่าและระบบนิเวศที่น่าสนใจ ตามลำดับ

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น พบว่า ความคิดเห็นรวมทุกกิจกรรมของกลุ่มราชการท้องถิ่น มีมากกว่ากลุ่มผู้นำชุมชน มากพอสมควร คือ 2.50 และ 2.04 ตามลำดับ โดยกิจกรรมที่ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่าง

ชัดเจนคือ การตีบกระดานเลนเก็บหอยแครง กลุ่มผู้นำชุมชนมีความเห็นในระดับปานกลาง แต่ตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่นมีความเห็นในระดับมาก และการชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชนกลับมีค่าเฉลี่ยความเห็นมากกว่าตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น และเมื่อนำค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยร่วมกัน ปรากฏว่า กิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกินค่าเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรม (2.28) เพียง 6 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดคือ กิจกรรมรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน มีคะแนนเฉลี่ย 2.81 รองลงมาได้แก่ กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.71 กิจกรรมชมฟาร์มเลี้ยงหอย มีคะแนนเฉลี่ย 2.66 กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน และกิจกรรมชมการเผาถ่านแบบโบราณ มีคะแนนเฉลี่ย 2.63 เท่ากัน และกิจกรรมพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.47 ตามลำดับ

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มทั้งสามกลุ่ม พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมาก ยกเว้นกิจกรรมชมหิ่งห้อย และกิจกรรมวิ่งเรือบนเลน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับปานกลางเท่านั้น โดยมีกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกินค่าเฉลี่ยรวมของทุกกิจกรรม (2.32) ซึ่งอาจแสดงว่าเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาดำเนินการในพื้นที่ศึกษาในเบื้องต้น จำนวน 6 กิจกรรม โดยกิจกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุดคือ กิจกรรมนั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คะแนนเฉลี่ย 2.71 รองลงมาเป็นกิจกรรมปลูกป่าชายเลน และกิจกรรมรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้านซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.65 คะแนน ลำดับถัดมาเป็น กิจกรรมชมฟาร์มเลี้ยงหอย มีคะแนนเฉลี่ย 2.60 กิจกรรมชมการเผาถ่านแบบโบราณ มีคะแนนเฉลี่ย 2.56 และกิจกรรมพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีคะแนนเฉลี่ย 2.46 ตามลำดับ

2.3 ความเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา

การสำรวจความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานราชการในท้องถิ่น จำนวน 34 ราย เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ได้แก่

ความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (97.06%) มีความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชน

ผลประโยชน์ที่ชุมชนต้องการมากที่สุด พบว่าผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพเสริมและมีรายได้จากการท่องเที่ยว

เพิ่มขึ้น (79.41%) รองลงมาคือมีความต้องการให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของ
ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมากยิ่งขึ้น (64.71%)

ผลเสียกับชุมชนที่รู้สึกกังวลมากที่สุด พบว่าผลเสียจากการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่าง
รู้สึก กังวลมากที่สุดคือ อาจทำให้มีขยะและสิ่งปฏิกูลหรือมลภาวะในชุมชนมากขึ้น (73.53%)

การยอมรับจากประชาชนในชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50.00 มีความเห็นว่า
ประชาชนในท้องถิ่นจะให้การยอมรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง และร้อยละ 44.12
เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นจะให้การยอมรับเป็นส่วนใหญ่

การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า
ควรมีการสนับสนุนการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากที่สุด (76.47%)
รองลงมาเป็นการจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยว (73.53%)

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะมีการ
พัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมากที่สุด (85.29%) รองลงมาเป็นสะพาน/ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่า
ชายเลน (58.82%)

การจัดตั้งองค์กรบริหารการท่องเที่ยว พบว่า รูปแบบของการจัดตั้งองค์กรบริหารการ
ท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด คือ การจัดตั้งองค์กรกลางของชุมชนเป็นแกนนำหลักใน
การบริหารจัดการภายใต้การสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ (82.35%)

การจัดการเพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็น
ว่าควรกำหนดเขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวให้ชัดเจนมากที่สุด (82.35%)
รองลงมาเป็นการควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการในช่วงเวลาเดียวกันไม่ให้มีมากเกินไป
(55.88%)

การจัดการด้านการสื่อความหมาย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้บุคคลทำ
หน้าที่มีคุณเทศก์มีความเหมาะสมมากที่สุด (91.18%) โดยให้เหตุผลว่ามีโครงการอบรมมีคุณเทศก์
ในพื้นที่เป็นประจำอยู่แล้ว

การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหากจำเป็นต้องจัดเลี้ยงอาหารกลางวัน ควรจัดเลี้ยงแบบบริการตนเอง โดยกลุ่มแม่บ้านของชุมชนมากที่สุด (82.35%) โดยให้เหตุผลว่าจะได้มีส่วนร่วมและมีรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว

การให้บริการที่พักแรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหากจะมีการให้บริการที่พัก ควรเป็นแบบโฮมสเตย์มากที่สุด (67.65%) รองลงมาเป็นแบบกะเตงกลางทะเล (58.82%)

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน

1. การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

1.1 ส่งเสริมความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนและสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนในท้องถิ่น

1.2 ในส่วนของพื้นที่บริเวณริมถนนและริมคลองที่จะใช้เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยว ซึ่งเอกชนเป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ์ ควรมีการเจรจาเพื่อขอความร่วมมือและหาวิธีการที่เหมาะสมร่วมกันในการฟื้นฟูสภาพของพืชพันธุ์ไม้ป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 ควรร่วมกันกำหนดระยะห่างระหว่างแนวคอกหอยส่วนที่ติดกับพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติให้มีระยะห่างมากพอเพื่อให้สามารถล่องเรือพานักท่องเที่ยวชมพื้นที่ได้อย่างสะดวก

1.4 พื้นที่ที่เคยเป็นลูแพรกซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมกันพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูให้กลับมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้หรือไม่

1.5 ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมน้ำอย่างถูกเหมาะสมและต่อเนื่อง

2. การพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยว

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

2.2 กิจกรรมที่เหมาะสม คือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติของป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน การรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ชมฟาร์มเลี้ยงหอย ชมการเผาถ่านแบบโบราณ และการพายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน โดยเส้นทางหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ คือ บริเวณตั้งแต่คลองลัดคลองซ่าง คลองช่อง และแนวป่าชายเลนธรรมชาติส่วนที่ติดทะเล ส่วนวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านและภูมิปัญญาพื้นบ้านอื่นๆก็เป็นกิจกรรมที่ควรพัฒนาเช่นกัน โดยอาจกำหนดรูปแบบรายการท่องเที่ยว ได้ 2 แบบ คือ แบบครึ่งวันและแบบเต็มวัน ส่วนแบบค้างคืนชุมชนยังไม่มีความพร้อมมากนัก

2.3 ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับกับแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณใกล้เคียงได้อีกมากมาย เช่น การล่องเรือชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำบางตะบูน ชมหิ้งห้อยที่บ้านสามแพรก หรือการเที่ยวชมวัดและกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งอยู่ในเขตตำบลบางตะบูนเช่นเดียวกัน

2.4 ควรให้ความสำคัญต่อกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มให้ความสนใจ ซึ่งจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า กลุ่มวัยหนุ่มสาวให้ความสนใจกิจกรรมเกือบทุกประเภทมากกว่ากลุ่มวัยกลางคนขึ้นไป ยกเว้นกิจกรรมการรับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน ที่กลุ่มวัยกลางคนขึ้นไปจะให้ความสนใจมากกว่า ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มอาชีพทั่วไป

2.5 ควรทำการศึกษากิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพิ่มเติม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั่วถึงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นมากกว่านี้

3. การพัฒนาความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.1 ควรจะทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง เนื่องจากถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3.2 ให้การสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ทราบความสำคัญ จุดมุ่งหมายหลัก และกระบวนการจัดการ รวมถึงการจัดตั้งองค์กรกลางของชุมชนสำหรับบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถตัดสินใจ วางแผนและดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต

4. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน

4.1 ควรพัฒนาสถานที่สำหรับเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นลำดับแรก อาจจะใช้สถานที่บริเวณหน้าสำนักงานเทศบาล หรือหน้าท่าเรือวัดปากอ่าว หรือบริเวณท่าเรือวัดปากลาด

4.2 จัดทำสะพานหรือทางเดินสำหรับศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ซึ่งอาจเป็นแนวป่าชายเลนธรรมชาติบริเวณฝั่งขวา (หลังสำนักงานเทศบาลฯ) หรือฝั่งขวาของปากแม่น้ำบางตะบูน

4.3 จัดหาสถานที่ประชาชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่ายได้โดยสะดวก

ส่วนการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ก็ควรมีการระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกลมกลืน รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จัดให้มีการสำรวจสภาพพื้นที่ร่วมกันอย่างละเอียด โดยมีผู้เกี่ยวข้องได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหลักซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้นำชุมชนและ

ประชาชนที่สนใจ รวมถึงหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ และหาแนวทางหรือมาตรการต่างๆ ในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

2. จัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรม รายการท่องเที่ยว กระบวนและ มาตรการการจัดการที่เหมาะสม เช่น การใช้หรือตัดแปลงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจำกัด จำนวนนักท่องเที่ยวต่อช่วงเวลา การจัดการเกี่ยวกับขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชน รวมถึงการสำรวจข้อมูลความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวประกอบการพิจารณาด้วย

3. หน่วยงานรับผิดชอบหลักในพื้นที่ ควรมีแผนงาน และนโยบายด้านการท่องเที่ยวใน พื้นที่อย่างชัดเจน รวมทั้งโครงการส่งเสริมและพัฒนาที่เป็นรูปธรรม มีความเป็นไปได้ และ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ความจำเป็นของนักท่องเที่ยว และความต้องการของชุมชน การ พัฒนาควรเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่สามารถให้ การสนับสนุนได้ เช่น สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (เพชรบุรี) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นต้น

4. ส่วนด้านงบประมาณ ที่หน่วยงานมีอย่างจำกัด อาจจัดทำเป็น โครงการเพื่อขอรับการ สนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งจากในพื้นที่หรือจากส่วนกลางที่มีนโยบายเกี่ยวข้องและ สามารถให้การสนับสนุนได้ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตของการวิจัยให้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูนให้มากขึ้น
2. ควรให้โอกาสประชาชนอื่นๆ ที่สนใจ นอกเหนือจากผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่าง เป็นทางการในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบแบบสอบถาม
3. ควรแยกศึกษาเพิ่มเติมเฉพาะเรื่อง เช่น รูปแบบการสื่อความหมาย รูปแบบการจัดการ ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยว รูปแบบขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการ เป็นต้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. ม.ป.ป. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับป่าชายเลน (Online).
www.dmcr.go.th, 18 พฤษภาคม 2550.

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2545. รายงานฉบับสุดท้าย แผนปฏิบัติการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์. 2549. การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว. เอกสารการสอนวิชา หลักการนันทนาการและการท่องเที่ยว ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ณชพงศ จันจุฬา. 2548. ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นภาพรรณ ทังบุญ. 2546. การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นภาพรรณ ฐานะกาญจน์. 2547. เอกสารประกอบการสอน วิชาการวางแผนและออกแบบอุทยานและพื้นที่นันทนาการขั้นสูง. ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประชาชาติธุรกิจ. 2548. สํารวจ “คลองโคกน - ชะอํา - ชุมพร” เส้นทางลัดล่องใต้ละอําไทย
(Online). <http://news.sanook.com>, 27 ตุลาคม 2550.

วิโรจน์ ทองอินทร์. 2546. การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับสถานี
พัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาท่าเพชร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์. 2538. ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อแหล่งท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว.
(เมษายน-มิถุนายน 2538): 42-45.

ศุภโชค เต็มสะอาด. 2548. การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติทับ
ลานแบบมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สการ ทีจันท์ก. 2549. เอกสารประกอบการสอน วิชาวนวัฒนวิทยาป่าชายเลน.
ภาควิชาวนวัฒนวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สนิท อักษรแก้ว. 2541. ป่าชายเลน นิเวศวิทยาและการจัดการ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. ม.ป.ป. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Online).
<http://kanchanapisak.or.th>, 16 พฤษภาคม 2550.

ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน. 2549. คู่มือความรู้เรื่องป่าชายเลน. สำนักอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, กรุงเทพฯ.

ส่วนส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน. 2550. การศึกษาและประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม
ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, กรุงเทพฯ.

สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะบูน. ม.ป.ป. ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลบางตะบูน อำเภอบ้าน
แหลม จังหวัดเพชรบุรี.

อิทธิพล ไทยกมล. 2545. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณี
ศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี. 2550. แม่น้ำเพชรบุรี 1 ทศวรรษ วันสืบสานการอนุรักษ์
แม่น้ำเพชรบุรี 7 สิงหาคม 2550.

The International Ecotourism Society. 1990. **Ecotourism Definition and Principles** (Online).
<http://www.ecotourism.org>, January 28, 2009

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

**แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน จ. เพชรบุรี**

- ข้อแนะนำ**
1. ประเมินศักยภาพป่าชายเลนบริเวณฝั่งซ้ายของปากแม่น้ำบางตะบูน (ตั้งแต่บริเวณคลองลัด คลองซ่าง จนถึงแนวผืนป่าชายเลนธรรมชาติส่วนที่ติดทะเล)
  2. ปัจจัยชี้วัดศักยภาพมีทั้งหมด 12 ปัจจัยชี้วัด
  3. อ่านคำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนของปัจจัยชี้วัดศักยภาพก่อนให้คะแนน หากไม่เข้าใจให้สอบถามเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่
  4. ให้คะแนนแต่ละปัจจัยชี้วัดในช่อง คะแนนศักยภาพ โดยเทียบกับเกณฑ์ตามข้อ 3
  5. คะแนนที่แต่ละปัจจัยชี้วัดได้รับจะแสดงถึงระดับของศักยภาพ ดังนี้
    - คะแนนเท่ากับ 3 แสดงว่าปัจจัยชี้วัดมีศักยภาพสูง
    - คะแนนเท่ากับ 2 แสดงว่าปัจจัยชี้วัดมีศักยภาพปานกลาง
    - คะแนนเท่ากับ 1 แสดงว่าปัจจัยชี้วัดมีศักยภาพต่ำ

ปัจจัยชี้วัดศักยภาพ	คะแนนศักยภาพ
1 ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช	
2. ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์	
3. ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	
4. ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ	
5. ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	
6. ความเปราะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว	
7. ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
8. ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	
9. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	
10. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	
11. ภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว	
12. ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณใกล้เคียง	

คำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนของปัจจัยชี้วัดศักยภาพ

ปัจจัยที่ 1 ความโดดเด่นด้านพันธุ์พืช

พิจารณาถึงสภาพความสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้ ได้แก่ ความหนาแน่น ความหลากหลาย และขนาดของพันธุ์ไม้ใหญ่ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ไม่พบร่องรอยของการถูกบุกรุกทำลาย ซึ่งมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1	เป็นป่าธรรมชาติที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายของพันธุ์พืชน้อย ไม่ค่อยเห็นไม้ขนาดใหญ่มากนัก หรือเป็นป่าความเสื่อมโทรมพบร่องรอยของการถูกบุกรุกทำลายอย่างชัดเจน
2	เป็นป่าธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง สามารถพบเห็นพันธุ์ไม้ขนาดใหญ่บ้างพอสมควร มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์และ/หรือความหนาแน่นปานกลาง อาจพบร่องรอยการบุกรุกทำลายบ้างแต่น้อยมาก
3	เป็นป่าธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก สามารถพบเห็นพันธุ์ไม้ขนาดใหญ่ได้ทั่วไป มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดและความหนาแน่นมาก ไม่พบร่องรอยของการบุกรุกทำลายทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ปัจจัยที่ 2 ความโดดเด่นด้านพันธุ์สัตว์

พิจารณาถึงสภาพความสมบูรณ์ของพันธุ์สัตว์ ทั้งปริมาณความชุกชุมและความหลากหลายของชนิดพันธุ์ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่น่าสนใจ ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1	ความชุกชุมและความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ต่ำมาก ไม่สามารถพบเห็นตัวหรือร่องรอยของสัตว์ต่างๆได้ง่ายนัก โดยเฉพาะสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือมีความสำคัญต่อระบบนิเวศซึ่งมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์
2	ความชุกชุมและความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์พอสมควร สามารถพบเห็นตัวหรือร่องรอยของสัตว์ต่างๆได้บ่อยครั้ง โดยเฉพาะสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือมีความสำคัญต่อระบบนิเวศซึ่งมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์
3	ความชุกชุมและความหลากหลายของชนิดพันธุ์สูง สามารถพบเห็นตัว หรือร่องรอยของสัตว์ต่างๆ ทุกครั้งเมื่อเข้ามาในพื้นที่ โดยเฉพาะสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือมีความสำคัญต่อระบบนิเวศซึ่งมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์

ปัจจัยที่ 3 ความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

พิจารณาถึงความน่าสนใจของประวัติความเป็นมาของพื้นที่ รวมถึงวัฒนธรรม (วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1	ไม่พบว่ามึประวัติความเป็นมาของพื้นที่หรือวัฒนธรรมพื้นที่บ้านที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว หรืออาจมีบ้างเล็กน้อย แต่ไม่มีความน่าสนใจ ไม่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร
2	มึประวัติความเป็นมาของพื้นที่หรือวัฒนธรรมพื้นที่บ้านที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้พอสมควร
3	มึประวัติความเป็นมาของพื้นที่หรือวัฒนธรรมพื้นที่บ้านที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ 4 ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ

พิจารณาถึงความสวยงามและ โดดเด่นของสภาพภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1	องค์ประกอบของสภาพภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงามบ้างเล็กน้อยแต่ไม่มีความโดดเด่น ไม่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร
2	องค์ประกอบของสภาพภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงามและโดดเด่นปานกลาง สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้พอสมควร
3	องค์ประกอบของสภาพภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีความสวยงามและโดดเด่นเป็นพิเศษ สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ 5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

พิจารณาถึงลักษณะพิเศษของภูมิประเทศ และความสำคัญโดดเด่นของระบบนิเวศบริเวณแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1	ไม่พบลักษณะพิเศษของภูมิประเทศหรือความสำคัญโดดเด่นของระบบนิเวศที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวแต่อย่างใด ไม่สามารถดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวได้มากนัก
2	ภูมิประเทศมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่น หรือมีระบบนิเวศที่มีความสำคัญโดดเด่นมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวได้พอสมควร
3	ภูมิประเทศมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นอย่างชัดเจนและมีระบบนิเวศที่มีความสำคัญโดดเด่นมีคุณค่าต่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์อย่างยิ่ง สามารถดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ 6 ความประะบาง/อ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว

พิจารณาถึงความประะบางอ่อนไหวของทรัพยากรท่องเที่ยว(พืชพันธุ์ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม) หากถูกรบกวนจากกิจกรรมท่องเที่ยวจะเกิดความเปลี่ยนแปลงหรือเสื่อมโทรมได้ง่ายหรือยาก รวมถึงการฟื้นตัว

1	ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเปราะบางอ่อนไหวมาก หากถูกรบกวนอาจเกิดความเสี่ยงหรือเสื่อมโทรมได้ง่ายและยากต่อการฟื้นตัว อาจใช้รองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างจำกัด
2	ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเปราะบางอ่อนไหวพอสมควรหากถูกรบกวน แต่ถ้ามีการควบคุมที่ดีจะสามารถฟื้นตัวได้เอง โดยอาจใช้เวลาบ้าง สามารถรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ปานกลาง
3	ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเปราะบางอ่อนไหวบ้างเล็กน้อย หากถูกรบกวน แต่จะฟื้นตัวได้เองอย่างรวดเร็วตามธรรมชาติ สามารถรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ 7 ความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พิจารณาถึงขนาดและลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมและการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาถึงอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น รวมทั้งความสามารถในการรองรับการขยายตัวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1	พื้นที่มีขนาดจำกัดและไม่เหมาะสมมากนักกับการประกอบกิจกรรมและการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาถึงอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ไม่สามารถรองรับการขยายตัวในอนาคตได้
2	พื้นที่มีขนาดเพียงพอและเหมาะสมพอสมควรกับการประกอบกิจกรรมและการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาถึงอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น สามารถรองรับการขยายตัวในอนาคตได้ปานกลาง
3	พื้นที่มีขนาดเพียงพอและเหมาะสมอย่างยิ่งกับการประกอบกิจกรรมและการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาถึงอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น สามารถรองรับการขยายตัวในอนาคตได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ 8 ข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พิจารณาถึงข้อจำกัดของพื้นที่ เช่น เงื่อนไขด้านกฎหมาย ความขัดแย้งในพื้นที่ หรือลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ที่อาจทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1	เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความเข้มงวดมาก อาจไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ การเดินทางภายในพื้นที่ทำได้ยากและอาจเกิดข้อพิพาทกับประชาชนบริเวณใกล้เคียงที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยว
2	เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่ไม่มีความเข้มงวดมากนัก คาดว่าจะได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบแต่อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับระเบียบบ้างพอสมควร การเดินทางภายในพื้นที่ทำได้สะดวกพอสมควร มีแนวโน้มว่าจะเกิดข้อพิพาทกับประชาชนบริเวณใกล้เคียงที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยวบ้างเล็กน้อย แต่สามารถแก้ไขได้
3	เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่คาดว่าจะมีการส่งเสริมให้ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างดีจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบแต่อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับระเบียบบ้างเล็กน้อย การเดินทางภายในพื้นที่ทำได้สะดวกมาก ไม่มีแนวโน้มว่าจะเกิดข้อพิพาทกับประชาชนบริเวณใกล้เคียงที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยว

ปัจจัยที่ 9 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

พิจารณาถึงระยะทางใกล้ – ใกล้ จากเส้นทางหลักหรือตัวจังหวัดเข้าสู่พื้นที่บริการ คุณภาพและความปลอดภัยของเส้นทาง เช่น ราคายาง/ลูกรัง ป้ายบอกทาง รวมถึงการมีรถโดยสารประจำทางที่สะดวกสำหรับการเดินทางเข้าพื้นที่ของนักท่องเที่ยว

1	ระยะทางเกิน 30 ก.ม. และหรือคุณภาพและความปลอดภัยไม่ดีเกือบตลอดเส้นทางและหรือไม่มีรถประจำทาง
2	ระยะทางไม่เกิน 30 ก.ม. และหรือคุณภาพและความปลอดภัยของเส้นทางไม่ดีเป็นบางช่วง และหรือมีรถประจำทางแต่ไม่ค่อยเพียงพอ
3	ระยะทางไม่เกิน 30 ก.ม. คุณภาพและความปลอดภัยดีตลอดเส้นทาง และมีรถประจำทางสะดวก

ปัจจัยที่ 10 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว

พิจารณาสภาพโดยรวมของพื้นที่ว่ามีพันธุ์พืชและสัตว์ป่าที่อาจเป็นอันตราย รวมถึงลักษณะทางกายภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ อาชญากรรม และภัยอันตรายอื่น ๆ อาจเกิดกับนักท่องเที่ยว

1	มีลักษณะทางกายภาพที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุหรือมีพันธุ์พืชและสัตว์ที่อาจเป็นอันตรายอยู่ทั่วไปและหรือมีแนวโน้มของภัยธรรมชาติรวมทั้งอาชญากรรมและอันตรายอื่นที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวได้เสมอ
2	มีลักษณะทางกายภาพที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุหรือมีพันธุ์พืชและสัตว์ที่อาจเป็นอันตรายอยู่บ้างพอสมควร/มีแนวโน้มของภัยธรรมชาติหรืออาชญากรรมที่อาจเกิดได้บ้างเล็กน้อย มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก
3	ไม่มีลักษณะทางกายภาพที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุหรือมีพันธุ์พืชและสัตว์ที่อาจเป็นอันตราย/ไม่มีแนวโน้มของภัยธรรมชาติหรืออาชญากรรมที่อาจเกิด มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุด

ปัจจัยที่ 11 ภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว

พิจารณาถึงสภาพภูมิอากาศบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ที่ไม่ร้อนเกินไป ไม่หนาวเกินไป กระแสลม และคลื่น ไม่แรงเกินไป รวมทั้งไม่มีฝนชุกมากเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว และมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี

1	อากาศโดยทั่วไปร้อนจัดเกือบตลอดวัน หรือมีฝนตกชุกทั้งปี คลื่นลมแรงอยู่เสมอ ค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว
2	อากาศโดยทั่วไปค่อนข้างร้อนเป็นบางช่วงในรอบวัน หรือมีฝนตกชุกและคลื่นลมแรงบ้างเฉพาะหน้ามรสุมเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเป็นบางฤดูกาล
3	อากาศโดยทั่วไปเย็นสบายตลอดวัน ฝนตกพอประมาณ คลื่นลมค่อนข้างสงบตลอดปี เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวตลอดปี

ปัจจัยที่ 12 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ บริเวณใกล้เคียง

พิจารณาถึงความสามารถสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ได้อย่างเหมาะสมโดยไม่มีความขัดแย้งหรือการแข่งขันกันมากนัก สามารถเพิ่มแรงดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้

1	เป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากเส้นทางหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ หรือใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น แต่มีรูปแบบของกิจกรรมที่ขัดแย้งหรือการแข่งขันกันเองเป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถสร้างความเชื่อมโยงสนับสนุนกันได้ดีมากนัก
2	เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงเส้นทางหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ พอสมควร โดยรูปแบบของกิจกรรมอาจมีความขัดแย้งหรือการแข่งขันกันเองบ้างเล็กน้อย แต่สามารถสร้างความเชื่อมโยงสนับสนุนกันได้ปานกลาง
3	เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างเส้นทางหรือใกล้เคียงกับท่องเที่ยวอื่นๆ โดยรูปแบบของกิจกรรมไม่มีความขัดแย้งหรือการแข่งขันกันเองแต่อย่างใด สามารถสร้างความเชื่อมโยงสนับสนุนกันได้ดีเป็นอย่างดี

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการท้องถิ่น

แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน
บริเวณปากแม่น้ำบางตะบูน อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่นเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรป่าชายเลนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาบริเวณฝั่งซ้ายของปากแม่น้ำบางตะบูน (ตั้งแต่บริเวณคลองลัดคลองช้าง และฝั้นป่าชายเลนธรรมชาติส่วนที่ติดกับทะเลด้านจังหวัดสมุทรสงคราม) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ หมู่ 1 2 และ 3 ของตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท สาขาการจัดการทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบคำถามตามความเป็นจริงเท่าที่ทราบ ข้อมูลที่ได้รับจากท่านไม่ได้เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยเท่านั้น แต่ยังใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนของท่านด้วย ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือและไม่ตรีจิตจากทุกท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เรือโทวิษณุ โสธนะ
 นิสิตปริญญาโท สาขาการจัดการทรัพยากร
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 โทร 089 7234 600

วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....
 ชื่อ-นามสกุล ผู้ตอบแบบสอบถาม.....
 ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

1.1 ข้อมูลโดยย่อเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

ความเป็นมาและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่.....

.....

ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์และระบบนิเวศที่น่าสนใจ.....

.....

วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นที่มีการพึ่งพาหรือเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับป่าชายเลนมาตั้งแต่อดีต.....

.....

ทัศนียภาพที่สวยงามเป็นธรรมชาติ.....

.....

ความโดดเด่นด้านอื่นๆ.....

.....

1.2 หากมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนเกิดขึ้นจริง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดกับ

ชุมชนที่ท่านต้องการมากที่สุด (เลือกข้อไม่เกิน 3 ข้อ)

- 1. ประชาชนท้องถิ่นมีอาชีพเสริม/รายได้เพิ่มมากขึ้น
- 2. กระตุ้นให้เกิดการขยายตัวเศรษฐกิจภายในชุมชน
- 3. ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก/ประทับใจของนักท่องเที่ยว
- 4. เกิดการรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
- 5. ชุมชนตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ/วิถีชีวิตชุมชนมากยิ่งขึ้น
- 6. คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นจากการพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อกิจกรรมท่องเที่ยว
- 7. อื่นๆ.....

1.3 หากมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนเกิดขึ้นจริง ผลเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับชุมชนที่ท่านรู้สึกกังวลมากที่สุด (เลือกไม่เกิน 3 ข้อ)

- 1. การกระจายผลประโยชน์ไม่เป็นธรรม/เกิดความแตกแยก
- 2. ทรัพยากรป่าชายเลนเสื่อมโทรม/ถูกบุกรุกมากยิ่งขึ้น
- 3. มีขยะ สิ่งปฏิกูล และมลภาวะในชุมชนมากขึ้น
- 4. มีการแข่งขันกันเองภายในชุมชน/เกิดความแตกแยก
- 5. วิถีชีวิตที่เคยสงบสุขเปลี่ยนแปลงไป
- 6. อื่นๆ.....

1.4 ท่านต้องการให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดขึ้นในชุมชนของท่านหรือไม่

- 1. ต้องการ เพราะ.....
- 2. ไม่ต้องการ เพราะ.....

1.5 เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน ท่านต้องการการสนับสนุนเรื่องใดมากที่สุด (เลือกได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

- 1. การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....
- .....
- 2. การจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....
- .....
- 3. สินเชื่อสำหรับการลงทุน.....
- .....
- 4. การประชาสัมพันธ์.....
- .....
- 5. งบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว.....
- .....
- 6. สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน.....
- .....
- 7. อื่นๆ (ระบุ).....
- .....

1.6 ท่านคิดว่าควรจะมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการอย่างไรบ้าง เพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของท่าน (เลือกได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

- 1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว.....
- 2. ท่าเทียบเรือ.....
- 3. ที่พักแรม.....
- 4. สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน.....
- 5. สะพาน/ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน.....
- 6. อื่นๆ (ระบุ).....

1.7 หากจะมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนเกิดขึ้นจริง ท่านคิดว่าจะได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนของท่านอย่างไร

- 1. ส่วนใหญ่ (มากกว่า 70 %)   2. ปานกลาง (40 – 60 %)
- 3. ส่วนน้อย (ต่ำกว่า 40 %)   4. ไม่แน่ใจ

1.8 ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมที่จะดำเนินการในชุมชนของท่าน ควรจะมีลักษณะอย่างไรมากที่สุด (เลือกได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

1) องค์กรการบริหารจัดการ

- 1. โดยองค์กรชุมชนเป็นแกนนำหลัก มีหน่วยงานอื่นสนับสนุน
- 2. โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนนำหลักและชุมชนมีส่วนร่วม
- 3. โดยหน่วยงานรัฐอื่นๆเป็นแกนนำหลักและชุมชนมีส่วนร่วม
- 4. โดยการรวมกลุ่มของประชาชนท้องถิ่นที่สนใจประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว
- 5. โดยผู้ประกอบการเอกชนจากภายในชุมชน
- 6. โดยผู้ประกอบการเอกชนจากภายนอกชุมชน

2) การจัดการเพื่อลดผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยว

- 1. ควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการในช่วงเวลาเดียวกันไม่มากเกินไป
- 2. ห้ามนักท่องเที่ยวนำภาชนะที่อาจจะกลายเป็นขยะเข้าไปในพื้นที่โดยเด็ดขาด
- 3. ให้นักท่องเที่ยวจ่ายค่าธรรมเนียมในการนำภาชนะที่อาจจะกลายเป็นขยะเข้าไปในพื้นที่ตามราคาที่กำหนด และรับเงินคืนเมื่อนำกลับมาทิ้งในที่กำหนด
- 4. กำหนดเขตพื้นที่ในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวให้ชัดเจน เหมาะสม
- 5. วิธีอื่นๆ(ระบุ).....
- 6. ไม่จำเป็น เพราะ.....

- 3) การให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยวระหว่างประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลนและวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน
- 1. การใช้แผ่นป้ายหรือแผ่น โปสเตอร์ ติดตั้งตามจุดที่เหมาะสม
  - 2. การจัดทำคู่มือนักท่องเที่ยว
  - 3. การใช้บุคคลทำหน้าที่มัคคุเทศก์
  - 4. รูปแบบอื่นๆ (ระบุ).....
  - 5. ไม่จำเป็น เพราะ.....
- 4) การให้บริการอาหารและเครื่องดื่มระหว่างโปรแกรมท่องเที่ยว
- 1. จัดเลี้ยงโดยร้านอาหารในท้องถิ่น
  - 2. จัดเลี้ยงแบบบุฟเฟต์โดยกลุ่มแม่บ้านของชุมชน
  - 3. จัดเลี้ยงแบบอาหารกล่องพร้อมน้ำดื่ม โดยผู้จัด
  - 4. นักท่องเที่ยวจัดหาเอง
  - 5. รูปแบบอื่นๆ (ระบุ).....
- 5) การให้บริการที่พักแรม
- 1. แบบโฮมสเตย์
  - 2. แบบกะเตงกลางทะเล
  - 3. แบบรีสอร์ต
  - 4. กางเต้นท์
  - 5. วัด/โรงเรียน
  - 6. แบบอื่นๆ(ระบุ).....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

2.1 ท่านคิดว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปนี้ มีความเหมาะสมที่จะดำเนินการในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณชุมชนของท่านหรือไม่ อย่างไร

- 1) นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน
- 1. มาก
  - 2. ปานกลาง
  - 3. น้อย
  - 4. ไม่เหมาะสม
- 2) เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน
- 1. มาก
  - 2. ปานกลาง
  - 3. น้อย
  - 4. ไม่เหมาะสม
- 3) ปลูกป่าชายเลน
- 1. มาก
  - 2. ปานกลาง
  - 3. น้อย
  - 4. ไม่เหมาะสม
- 4) พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน (เรือแคนู/เรือพื้นบ้าน)
- 1. มาก
  - 2. ปานกลาง
  - 3. น้อย
  - 4. ไม่เหมาะสม

- 5) ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม
- 6) นั่งเรือวิ่งบนเลน
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม
- 7) ชมหิ่งห้อย
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม
- 8) ชมฟาร์มเลี้ยงหอย หอยนางรม
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม
- 9) ชมการเผาถ่านแบบโบราณ
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม
- 10) ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม
- 11) พักค้างแรม
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม
- 12) รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน
 1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่เหมาะสม

2.2 โดยสรุปท่านคิดว่ามีอะไรบ้างที่เป็นจุดเด่นและจุดด้อยในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณชุมชนของท่าน.....

.....

.....

.....

2.3 โดยสรุปท่านคิดว่ามีอะไรบ้างที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณชุมชนของท่าน.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ชุดที่.....

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท สาขาการจัดการทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือและไม่ตรีจิดจากทุกท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย โทร 089 7234 600

วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วิธีตอบแบบสอบถาม

1. โปรดอ่านคำถามให้เข้าใจ ก่อนตอบให้ครบและตรงคำถามมากที่สุด
2. ใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าคำตอบที่ท่านเลือกหรือเห็นด้วย พร้อมทั้งอาจให้ความเห็นเพิ่มเติมได้ตามต้องการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและลักษณะประชากร

1.1 เพศ 1. ชาย 2. หญิง

1.2 อายุ.....ปี

1.3 สถานภาพทางครอบครัว

1. โสด 2. สมรส 3. หย่า 4. อื่นๆ .....

1.4 ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า 4. อนุปริญญา/เทียบเท่า
 5. ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี

1.5 ภูมิลำเนาเดิม ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด .....

1.6 ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด .....

1.7 การประกอบอาชีพ

1. ราชการ/รัฐวิสาหกิจ   2. นักเรียน/นักศึกษา   3. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
4. พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท   5. เกษตรกร   6. รับจ้างทั่วไป
7. แม่บ้าน/พ่อบ้าน   8. อื่นๆ (ระบุ) .....

1.8 รายได้เฉลี่ยปัจจุบัน (บาท/เดือน)

1. ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง   2. น้อยกว่า 5,000 บาท
3. 5,001 – 10,000 บาท   4. 10,001 – 20,000 บาท
5. 20,001 – 30,000 บาท   6. มากกว่า 30,000 บาท

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมและแรงจูงใจการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน

2.1 ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนมาก่อนหรือไม่ (ไม่รวมครั้งนี้)

1. ไม่เคย   2. เคย จำนวน.....ครั้ง (ระบุสถานที่).....

2.2 การมาท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนครั้งนี้ ท่านมีความตั้งใจหลักอย่างไร (เลือกได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

1. พักผ่อนสบายๆกับธรรมชาติที่สงบ ร่มรื่น
2. ศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลน/วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น
3. ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่า
4. รับประทานอาหารบรรยากาศธรรมชาติ
5. ซื้อสินค้าพื้นเมือง/อาหารทะเล
6. อื่นๆ(ระบุ).....

2.3 การเดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนในครั้งนี้ ท่านมากับใครบ้าง

1. มาคนเดียว   2. มากับเพื่อน..... คน
3. มากับครอบครัว ..... คน   4. มากับเพื่อนและครอบครัว ..... คน
5. มากับหน่วยงาน/องค์กร..... คน
5. อื่นๆ (ระบุ) ..... คน

2.4 ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้โดยใช้ยานพาหนะใด

1. รถจักรยานยนต์   2. รถยนต์ส่วนตัว
3. เช่าเหมารถตู้   4. รถบัสทัวร์
5. รถประจำทาง   6. อื่นๆ (ระบุ).....

2.5 การเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้ ท่านได้ร่วมประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทใดบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ตามที่เป็นจริง)

- 1. เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน
- 2. นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน
- 3. พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน
- 4. ปลูกริมป่าชายเลน
- 5. ชมวิถีชีวิตชุมชน(ระบุกิจกรรม).....
- 6. พักค้างแรม(ระบุรูปแบบ/จำนวนคืนที่พักร้าง).....
- 7. ซื้อสินค้าพื้นเมือง/ของที่ระลึก(ระบุชนิด/สถานที่).....
- 8. รับประทานอาหารทะเล/พื้นบ้าน(ระบุรูปแบบ/สถานที่).....
- 9. อื่นๆ(ระบุ).....

2.6 แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ท่านตัดสินใจมาเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน (เลือกตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

- 1. ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่าและระบบนิเวศที่น่าสนใจ
- 2. การได้เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น
- 3. ทักษะภาพสวยงามเป็นธรรมชาติ
- 4. ได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม
- 5. อาหารทะเลสดอร่อย บรรยากาศธรรมชาติ
- 6. มีแหล่งท่องเที่ยว/เป้าหมายหลักอื่นๆในบริเวณใกล้เคียง
- 7. ค่าใช้จ่ายไม่มากนัก
- 8. ระยะทางไม่ไกล เดินทางสะดวก
- 9. อื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน

3.1 จากประสบการณ์ของท่านในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลน ท่านพึงพอใจหรือสนใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

- 1) นั่งเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

☐ 1. มาก	☐ 2. ปานกลาง	☐ 3. น้อย	☐ 4. ไม่สนใจ
---------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------	-------------------------------------
- 2) เดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

☐ 1. มาก	☐ 2. ปานกลาง	☐ 3. น้อย	☐ 4. ไม่สนใจ
---------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------	-------------------------------------
- 3) ปลูกริมป่าชายเลน

☐ 1. มาก	☐ 2. ปานกลาง	☐ 3. น้อย	☐ 4. ไม่สนใจ
---------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------	-------------------------------------
- 4) พายเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 5) ถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 6) นั่งเรือวิ่งบนเลน
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 7) ชมหิ่งห้อย
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 8) ชมฟาร์มเลี้ยงหอย หอยนางรม
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 9) ชมการเผาถ่านแบบโบราณ
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 10) ชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 11) พักค้างแรม
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ
- 12) รับประทานอาหารทะเลพื้นบ้าน
1. มาก   2. ปานกลาง   3. น้อย   4. ไม่สนใจ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้
(อย่าลืมของที่ระลึกจากผู้แจกแบบสอบถาม)

ภาคผนวก ง
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ชื่อ-สกุล ผศ.ดร.ดรรรชนี เอ็มพันธ์
ตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ที่ทำงาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถ. พหลโยธิน แขวงลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ
2. ชื่อ-สกุล นายวิบูลย์ นิมิตวานิช
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี
ที่ทำงาน เลขที่ 500/51 ถ. เพชรเกษม ต. ชะอำ อ. เมือง จ. เพชรบุรี 76120
3. ชื่อ-สกุล นายไพโรจน์ นาครักษา
ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (เพชรบุรี)
ที่ทำงาน หมู่ 6 ต. บางขุนไทร อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี
4. ชื่อ-สกุล นายภราดร เวทยานุกุล
ตำแหน่ง รองปลัดเทศบาล สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะบูน
ที่ทำงาน เลขที่ 5 หมู่ 3 ต. บางตะบูนออก อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี 76150
5. ชื่อ-สกุล นางสาวจิรนาฎ สงวนทรัพย์
ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข สำนักงานเทศบาลตำบลบางตะบูน
ที่ทำงาน เลขที่ 5 หมู่ 3 ต. บางตะบูนออก อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี 76150

ภาคผนวก จ
รายนามผู้นำชุมชน

รายนามผู้นำชุมชน

หมู่ 1 บ้านปากอ่าว ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

1. สมชาย ลำเภากเงิน	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางตะบูน
2. สุมิตร หิรัญวงศ์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางตะบูน
3. มนตรี ดำรงสัตยาภรณ์	ผู้ใหญ่บ้าน
4. แยม ประสมศรี	ประธานกรรมการชุมชน
5. วันทนา จินดาไทย	กรรมการชุมชน
6. คำรณ ขวัญยืน	กรรมการชุมชน
7. รวม	กรรมการชุมชน
8. บรรพต ชื่นอารมณ์	กรรมการชุมชน
9. อัญชลิ เปรมพงศ์	กรรมการชุมชน
10. พลละ ลำเภากเงิน	กรรมการชุมชน
11. ขนิษฐา แก้ว	กรรมการชุมชน

หมู่ 2 บ้านคู้ใหญ่ ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

1. ณิชากัทร วงศ์ส้างกุล	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางตะบูน
2. ประจักษ์ ตะบูนพงศ์	ประธานกรรมการชุมชน
3. อัมพร จินปิ้ง	กรรมการชุมชน
4. ยุพิน ไช่มุก	กรรมการชุมชน
5. สัมพันธ์ จินปิ้ง	กรรมการชุมชน
6. ณรงค์ เขียวหวาน	กรรมการชุมชน
7. ทนง จินปิ้ง	กรรมการชุมชน
8. บุญศรีรัตน์ แสงจันทร์	กรรมการชุมชน
9. ยุทธนัย ธาราบัณฑิต	กรรมการชุมชน
10. เป็งเอียง ตะบูนพงศ์	กรรมการชุมชน

รายนามผู้นำชุมชน (ต่อ)

หมู่ 3 บ้านคลองลึก ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

1. สมคิด สว่างอารมณ์	ผู้ใหญ่บ้านและประธานกรรมการชุมชน
2. บุญชู ใจดี	กรรมการชุมชน
3. บุญชู กงศรี	กรรมการชุมชน
4. สุพจน์ นิถนารถ	กรรมการชุมชน
5. ประนอม อักโขพันธ์	กรรมการชุมชน
6. บุญเรือน สว่างอารมณ์	กรรมการชุมชน
7. ชื่น ใจดี	กรรมการชุมชน
8. อักษร รุ่งเรือง	กรรมการชุมชน

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	เรือโทวิษณุ โศชนะ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2509
สถานที่เกิด	จังหวัดระยอง
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (ประมง) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (บางพระ)
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักเดินเรือ ระดับชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน (จ. ภูเก็ต) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง